

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINNA KOLLEDŽ

Rahvusvaheline majandus ja ärikorraldus
Äriõigus

Randy Villmann

**KOHTUTÄITURI ÕIGUSLIK STAATUS JA ROLL EESTI
VABARIIGI JA SAKSAMAA LIITVABARIIGI NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Uno Feldschmidt, *mag. iur*

Tallinn 2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KOHTUTÄITURI ÕIGUSLIK STAATUS EESTI VABARIIGIS JA SAKSAMAA LIITVABARIIGIS	6
1.1 Kohtutäituri õiguslik staatus Eesti Vabariigis	6
1.2 Kohtutäituri õiguslik staatus Saksamaa Liitvabariigis.....	15
2. KOHTUTÄITURI ROLL EESTI VABARIIGIS JA SAKSAMAA LIITVABARIIGIS	24
2.1 Kohtutäituri roll Eesti Vabariigis.....	24
2.2 Kohtutäituri roll Saksamaa Liitvabariigis.....	33
KOKKUVÕTE	40
VIIDATUD ALLIKAD	44
SUMMARY	48

SISSEJUHATUS

Tänapäeva ühiskonnas on tekkinud hulgaliselt erinevaid tootjaid ning teenusepakkujaid, mille tulemusena on täiustunud maksmisvõimalused. Enesele meeldiv toode või teenus soetatakse järelmaksuga, mis tihtipeale jääb nõuetekohaselt tasumata ning tekib võlgnevus. Siinkohal on isikute materiaalsete õiguste kaitseks loodud sundtäitmine. Sundtäitmine on isiku kohustuse täitmisele sundimine täitemenetluses ning selleks kasutatakse riiklikku sundi. Sundtäitmise mehhanismi tõttu on kindlustatud otsuste täitmise eksimatus, jõustunud lahendid kuuluvad täitmisele. Täitemenetlusele omistatakse aegajalt ka tsiviiltäitemenetluse nimetust, see omakorda kujundab arusaama, et menetlus toimub ainult eraõiguslikes suhetes. Euroopa täitemenetluse ühtlustamise diskussioonides mainitakse üldiselt vaid tsiviil- ja kaubandussuhetest tulenevaid täitedokumente¹. Täitemenetluse läbiviimise õigus on delegeeritud kohtutäituritele, kes põhiliselt juhivad täitemenetluse seadustikust (TMS). TMS väljatöötamisel on eeskujuks olnud Saksamaa Liitvabariigi seadusandlus. Lõputöö autori arvates tuleb Eesti täitesüsteemis läbi viia muudatusi, mis tõhustaks täitemenetluse efektiivsust ning viiks võimalikult kiire sissenõudja nõude täielikule rahuldamisele. Autor on veendunud, et Saksamaa õiguspraktikast on Eestil veel õppida. Sellest tulenevalt on käesoleva töö autor seadnud eesmärgiks leida ja analüüsida sarnasusi ning iseärasusi Eesti ja Saksamaa kohtutäiturite õigustes ning töös ning pakkuda välja omapoolseid mõtteid Saksamaa kogemuste kasutamiseks.

Autor uurib töös, mida Eestis tegutsevad kohtutäiturid teevad tema arvates tõhusamalt oma ametiülesandeid täites ning mida võiks parendada võrreldes Saksamaa kohtutäiturite õiguste ja tööga. Lõputöö autor võrdleb Eesti ja Saksamaa kohtutäiturite õiguseid ja rolli tuginedes seadustele. Käesolev teema on valitud, sest lõputöö autor on töötanud kohtutäituri büroos, millest tulenevalt on autoril suur huvi pakkuda välja omapoolseid mõtteid parendamiseks Eesti kohtutäiturite õiguseid ning tööd.

¹ Alekland, A. (2010) Täitemenetlusõigus. Tallinn. Lk 16.

Kohtutäiturite päritolu ulatub keskaegsesse Inglismaale, kus osad kohtutäiturid teenisid mõisaisandaid ning teised samaaegselt kohtuid. Mõisaisandaid teenivate kohtutäiturite rolliks oli koguda makse ja trahve, pidasid raamatupidamist ning vastutasid üleüldiselt mõisavaldusel olevate maatükkide ning hoonete eest. Kohtutäiturid, kes teenisid kohtuid, aitasid kohtunikel korraldada istungeid, jälgisid korda, täitsid kohtukäskke, kutsusid kokku vandekohtu ning kogusid trahve. See-eest 13. kuni 15. sajandi Prantsusmaal oli kohtutäituritel suurem võim. Nad esindasid kuningat mitmetes ettevõtmistes. Kohtutäiturid juhtisid mõningaid valitsustöötajaid, säilitasid avalikku korda, avaldasid kuninga korraldusi ning täitsid tema käskke. Militaarasjades kutsusid kohtutäiturid mehi sõjaväeteenistusse, kogusid teenistuse makse, vastutasid teatud väegruppide eest ning olid vastutavad piirkonna üldise kaitse eest. Lisaks administreerisid kohtutäiturid rahandusega, maksid palka kohalikele ametnikele ning andsid kuninglikule varakambriale üle raha, mis oli saadud erinevatelt maksudelt, trahvidelt ning tasudelt. Kohtutäiturite õiguslikud kohustused olid kõige tähtsamad. Nad pidasid istungeid kuninglike ametnikega ja prominentidega, arutamaks milliseid seaduseid enne kohtuistungeid kasutada. Kohtutäiturite kohtu pädevusse kuulus kõrgemat klassi puudutavate küsimuste lahendamine. Neil oli veel õigus lahendada küsimusi, mis puudutasid kuninga haldusala ning tema õigusi². Kohtutäituritel oli keskajal veel teisigi ülesandeid, kuid need on põhilised, mida lõputöö autor soovis esile tuua.

Kui vaadata lühidalt Eesti kohtutäiturite lähiajalugu, siis aastatel 1918-1940, samuti ka nõukogude õiguse kohaselt olid kohtutäiturid kohtute juures riigiametnikena. 1993. aastal võeti vastu eelmine täitemenetluse seadustik, mille raames toimub kõigi nõuete täitmine ühe organi poolt ning samasuguse menetluskorra kohaselt. Samal aastal vastuvõetud seadustiku alusel moodustati Täitevamet, milles prooviti ühendada tsiviil- ja kriminaalasjades tehtud lahendite täitmist. Täitevamet, mille koosseisu kuulusid täitevbürood, oli Justiitsministeeriumi haldusalas kuni 1997. aastani. Sel ajal töötasid kohtutäiturid töölepingu alusel. Samal aastal paigutati kohtutäiturid kohtuametnikeks, tagamaks kohtulik kontroll nende tegevuse üle. Ajavahemikul 1997-2005 kuulus sundtäitmine valdavalt kohtu pädevusse. Tänapäeval on Eestis kohtutäitur vabakutseline ametikandja³. Saksamaa Liitvabariigis on kohtutäitur see-eest riigiametnik. Tuginedes eeltoodud asjaolule on autor veendunud, et Eesti Vabariigi ja Saksamaa Liitvabariigi kohtutäiturite süsteem on erinev.

Töö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse Eesti ja Saksamaa kohtutäiturite õiguslikku staatust, tuuakse välja sarnasused ja iseärasused ning mille kohta lõputöö autor toob

² Bailiff. [WWW] <https://www.britannica.com/topic/bailiff>

³ Alekland, A. (2010) Täitemenetlusõigus. Tallinn. Lk 17-18.

välja omapoolseid hinnanguid, millest Eestil oleks õppida võrreldes Saksamaa kohtutäiturite õigustega. Teises peatükis antakse ülevaade Eesti ja Saksamaa kohtutäiturite rollist ning neid analüüsitakse omavahel. Töö allikateks on erinevad seadusandlused, teadusartiklid ning eesti- ja võõrkeelsed teosed. Lõputöö kirjutamisel kasutatakse võrdlevat uuringu meetodit, kuna võrreldakse kahe riigi kohtutäiturite süsteemi. Käesoleva töö tulemusena soovib autor välja tuua lahendusi, mida Eesti Vabariik peab rakendama, parendamaks kohtutäiturite tööd, tuues näiteks Saksamaa Liitvabariigi kohtutäituritele omistatud õigused ning töökorralduse.

1. KOHTUTÄITURI ÕIGUSLIK STAATUS EESTI VABARIIGIS JA SAKSAMAA LIITVABARIIGIS

1.1 Kohtutäituri õiguslik staatus Eesti Vabariigis

Riigikogu võttis 17.01.2001. aastal (jõustus 01.03.2001. aastal) vastu kohtutäituri seaduse (KTS), mille § 2 kohaselt on kohtutäitur sõltumatu isik, kes peab avalik-õiguslikku ametit vaba elukutsena enda nimel ja vastutusel. Kohtutäiturile ei omistata ettevõtja ega riigiametniku staatust. Ametitegevuse maksustamise osas kohaldatakse kohtutäiturile füüsilisest isikust ettevõtja kohta käivaid sätteid⁴. Eeltoodud konkreetseid selgitusi kohtutäituri õigusliku seisundi kohta pole enam 01.01.2010. aastal jõustunud redaktsioonis märgitud. Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskirjas pole välja toodud, et tahetakse muuta kohtutäituri staatust, võrreldes enne 01.01.2010. aastal kehtinud KTS redaktsioonidega⁵. Seega võib arvata, et kohtutäiturite õiguslikule seisundile kohaldatakse käesoleva ajani kuni 31.12.2009. aastal kehtinud KTS § 2 sätestatut.

Eestis on täitemenetluse alustamiseks vajalik täitedokumendi olemasolu ja sissenõudja täitmisavaldus. Täitedokument tuleb esitada algdokumendina, notariaalselt või sellega samaväärse õigusliku jõuga kinnitatud ärakirjana. Kohtutäitur võtab täitmisele jõustunud kohtulahendi, töövaidluskomisjoni ning jõustunud üürikomisjoni otsuse, millel peab olema jõustumismärge⁶. Kui lahend kuulub viivitamata täitmisele, siis ei lisata jõustumismärget. Täitemenetlus viiakse kohtutäituri poolt läbi olenemata sissenõudja avaldusest, kui täitmisele kuuluvaks dokumendiks on kohtutäituri tasu otsus või täitekulude väljamõistmise otsus⁷. TMS § 23 lg 2 kohaselt tuleb täitmisavaldus kohtutäiturile esitada kirjalikult, milles märgitakse:

- kohtutäituri nimi;

⁴ RT I 2001, 16, 69

⁵ Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskiri. 06.04.2009. [WWW]

[http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/1b0d01ec-f7b5-2581-75d9-dda4dd01275a/Vabariigi%20Valitsuse%20algatatud%20kohtut%C3%A4ituri%20seaduse%20eel%20C3%B5u%20\(462%20SE\)/](http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/1b0d01ec-f7b5-2581-75d9-dda4dd01275a/Vabariigi%20Valitsuse%20algatatud%20kohtut%C3%A4ituri%20seaduse%20eel%20C3%B5u%20(462%20SE)/)

⁶ TMS § 12 lg 1

⁷ TMS § 23 lg 1

- täitmisavalduse esitaja ja võlgniku nimi, isikukood või selle puudumisel sünniaeg, elukoht ning info sidevahendite kohta, juriidiline isik peab märkima oma registrikoodi, selle puudumise korral tuleb viidata juriidilise isiku õiguslikule alusele, asukoht ning sidevahendite andmed;
- juhul kui sissenõudjal on täitmisavalduse esitamisel esindaja, siis esindaja nimi ja õiguslik alus;
- juhul kui teatakse, siis andmed võlgniku vara kohta.

Sissenõudjal on võimalus pöörata sissenõue kinnisasjale, juhul kui teatakse, siis tuleb avalduses märkida andmed võlgniku kinnisasja kohta. Kui võlgnikule kuulub mitu kinnisasja, siis sissenõudja teatab, millisele kinnisasjale ta sissenõude pööramist soovib. Täitmisavalduse ning täitedokumendi saab ka elektrooniliselt esitada, sel juhul tuleb avaldusele lisada digitaalallkiri⁸.

Praegu on Eestis neli kohtutäiturite tööpiirkonda. Need on: Harju tööpiirkond, mis võtab enda alla Harju maakonna; Viru tööpiirkond, mis võtab enda alla Lääne-Viru ja Ida-Viru maakonna; Tartu tööpiirkond, mis võtab enda alla Tartu, Viljandi, Jõgeva, Põlva, Valga ja Võru maakonna; Pärnu tööpiirkond, mis võtab enda alla Pärnu, Saare, Hiiu, Lääne, Järva ja Rapla maakonna. Kohtutäiturite ametikohtade arv Harju tööpiirkonnas on 20, Viru tööpiirkonnas 11, Tartu tööpiirkonnas 12 ning Pärnu tööpiirkonnas 12 kohtutäiturit⁹. Kokku saab maksimaalselt olla 55 kohtutäiturit, hetkel on ametis 46 kohtutäiturit. Tartu tööpiirkonnas on ainsana kõikidest teistest tööpiirkondadest kohtutäiturite ametikohtade arv täidetud. Harju tööpiirkonnas on käesoleval ajal 16 kohtutäiturit, Pärnu tööpiirkonnas 10 kohtutäiturit ja Viru tööpiirkonnas 8 kohtutäiturit¹⁰.

KTS § 17 sätestab, et kohtutäituriks võib määrata EL liikmesriigi kodaniku, kes oskab kasutada eesti keelt nii kõnes kui ka kirjas, on aus ning kõlbeline ja kellel on riiklikult tunnustatud bakalaureusekraad omandatud või läbitud õiguse õppesuund riiklikult tunnustatud rakenduskõrgharidusõppes või omandatud vajalik kvalifikatsioon haridusseaduse § 28 lõike 2² mõistes või samaväärne välisriigi kvalifikatsioon ning kes on ühtlasi:

- vandeadvokaadina, notarina, kohtunikuna, kohtutäituri abina või pankrotihaldurina tegutsenud vähemalt ühe aasta või siis

⁸ RT I, 17.12.2015, 81

⁹ RT I, 26.02.2016, 20

¹⁰ Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda. [WWW] <http://www.kpkoda.ee/content/avaliku-poolle-lingid/kontaktinfo-0>

- minimaalselt viis aastat töötanud akadeemilise või rakendusliku juriidilise kõrghariduse omamist eeldaval tööl enne kandideerimist kohtutäituri ametisse ning on sooritanud kohtutäiturieksam.

Kohtutäituriks ei tohi määrata isikut:

- keda on eelnevalt kriminaalkorras karistatud;
- kes on tagandatud kohtutäituri ametist, kohtuniku ametist või notari ametist;
- kes on välja heidetud advokatuurist;
- kes on distsiplinaarsüüteo eest vabastatud avalikust teenistusest;
- kes on pankrotivõlglane;
- kellel on lõpetatud audiitori kutsetegevus, erandiks on audiitori avalduse alusel lõpetamine;
- kellelt on ära võetud vandetõlgi, patendivolniku või pankrotihalduri kutse, erandiks on isiku enda avalduse põhjal kutse äravõtmine¹¹.

Kuni 01.07.2002. aastani oli võimalik kohtutäituriks saada üksnes kohtutäituri eksami sooritamise, lisaks puudus kohustus omada juriidilist kõrgharidust ning läbida väljaõpe. Kohtutäituriks soovija ettevalmistusteenistuse kestvus oli üks aasta, mille vältel pidi kandidaat läbima praktika minimaalselt kahes kohtutäituribüroos, tutvuma maakohtu tööga, võtma osa õppepäevadest ja seminaridest ning täitma kohtutäiturite täiskogu ülesandeid. Eeltoodud väljaõpet korraldasid nii kohtutäiturite täiskogu kui ka Justiitsministeerium. Käesoleval ajal koostab eksamikomisjon isikule individuaalse väljaõppekava pärast kohtutäituri ametisse nimetamist valdkonna eest vastutava ministri poolt¹².

KTS § 5 toob välja, et kohtutäituril ei ole lubatud pidada muid tasustatavaid ameteid kohtutäituri ameti kõrval, erandiks on osalemine teadus-, loome- või õppetöös või pankrotihaldurina tegutsemine. Muuhulgas ei tohi kohtutäitur tegeleda ettevõtlusega; olla usaldusühingu täisosanik; olla täisühingu osanik; olla tulundusühistu liige, mille põhikiri näeb ette tulundusühistu kohustuste eest vastutamist liikme poolt isiklikult; olla äriühingu juhatuse liige; olla nõukogu liige; olla likvideerija; olla prokurist, erandiks on kohtu nimetatud likvideerija; olla välismaa äriühingu filiaali juhataja; ega olla kinnisasja sundvalitseja ning pankrotitoimkonna liige. Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja veebilehel avaldatakse äriühingu nimi ja registrikood, mille osad või aktsiad kuuluvad kohtutäiturile. Avalikult emiteeritud väärtpaberite omamise kohta ei pea infot

¹¹ RT I, 12.03.2015, 94

¹² KTS § 96 lg 1

avaldama. Kohtutäitur edastab kojale andmed veebilehel avaldamiseks¹³. Lõputöö autori arvates on vastav seaduse regulatsioon otstarbekas ja põhjendatud, sest sel viisil säilib kohtutäituri erapooletus. Hüpoteetiliselt, kui kohtutäitur võiks tegeleda ettevõtlusega ning tema äripartner edastaks talle sundtäitmiseks täitedokumendi, siis soosiks kohtutäitur pigem oma äripartnerist sissenõudjat kui võlgnikku. Kohtutäitur peab olema ametitegevuses erapooletu ning äratama usaldust kõigis isikutes, kelle suhtes või kasuks ta toiminguid teeb¹⁴. Riigikohus on ühes oma lahendis märkinud, et kohtutäitur kui avalik-õiguslikku ametit pidav sõltumatu isik peab suhtlema pooltega neutraalselt ja ilma halvustava alatoonita¹⁵.

Täitemenetluse seadustiku teises jaos on välja toodud kohtutäituri õigused, mille kohaselt on kohtutäituril õigus võlgnikult nõuda täitemenetluse läbiviimiseks vajaminevat suulist või kirjalikku teavet, ning täitemenetluse läbiviimiseks vajamineva dokumendi või eseme esitamist. Kohtutäituril on täitemenetluse raames õigus nõuda isikult identsust kindlaks tegeva dokumendi ettenäitamist ning isik on kohustatud vastav dokument kohtutäiturile esitama¹⁶. Kohtutäituril on õigus täitemenetluseks vajamineva verbaalse ja kirjaliku informatsiooni saamiseks pöörduda kolmanda isiku poole, muuhulgas nõuda andmeid võlgniku aadresside ja kontaktandmete kohta, kui on põhjust eeldada, et kolmas isik omab vastavat informatsiooni. Kohtutäituril on õigus nõuda täitemenetluse läbiviimiseks vajaminevat informatsiooni võlgniku tasunõude ning teiste hüvede suhtes võlgniku tööandjalt ja kolmandatelt isikutelt, kes on kohustatud võlgniku suhtes. Kolmandal isikul lasub kohustus andmeid esitada, välja arvatud, kui tal on seaduse alusel õigus keelduda andmete esitamisest¹⁷. Kohtutäituril on õigus nõuda krediitiasutustelt andmeid võlgniku kohta, mis puudutab hoiuseid, kontosid ning muid krediitiasutuse poolt pakutavaid teenuseid ning nõuda andmeid võlgniku väärtpaberikontode kohta Eesti väärtpaberite keskregistri pidajalt¹⁸. Kohtutäituril on õigus nõuda: võlgniku tööandja andmeid sissetulekuallikate; elukoha; ülalpeetavate; vara kohta, mis kuulub võlgnikule ja sellel lasuvate kohustuste ning võlgniku TMS § 177² lõikes 1 märgitud õiguste ja lubade kohta sundtäitmise aluseks oleva täitedokumendi olemasolul riigi või kohaliku omavalitsuse andmete eest vastutust kandvalt töötlejalt. Andmekogu vastutaval töötlejal on kohustus esitada viivitamatult andmed kirjalikult või elektroonselt¹⁹.

¹³ RT I, 12.03.2015, 94

¹⁴ KTS § 2 lg 3

¹⁵ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 13.10.2009 määrus nr 3-2-1-102-09, p 11

¹⁶ TMS § 26 lg 1

¹⁷ TMS § 26 lg 2

¹⁸ TMS § 26 lg 3

¹⁹ TMS § 26 lg 4

TMS § 26¹ sätestab sunniraha määramist, mille kohaselt koostab kohtutäitur kohustuste täitmiseks otsuse ning teeb hoiatuse sunniraha määramise kohta:

- TMS § 26 reguleeritud kohustuse mittetäitmisel teavet andma kohustatud isikule;
- kolmandatele isikutele, kes on võlgniku suhtes kohustatud ning kes ilma mõjuva põhjuseta keelduvad arestimisakti täitmisest või kui seda ei täideta nõuetele vastavalt²⁰.

Sunniraha rakendamise hoiatuses märgitakse määratud sunniraha summana. Esmakordsel määramisel on sunniraha miinimumsumma 192,00 € ning maksimumsumma 767,00 €, juhul kui sunniraha määramine on korduv, siis on maksimumsummaks 1917,00 €. Kohtutäituril on õigus sunniraha määrata eraõiguslikule, füüsilisele isikule või avalik-õiguslikule juriidilisele isikule. Sunniraha määramist ei rakendata riigi- ega kohaliku omavalitsuse asutuse suhtes²¹.

TMS § 28 kohaselt on kohtutäituril õigus siseneda võlgniku nõusoleku olemasolul tema valdusesse kuuluvatesse ruumidesse, viibida tema valdusesse kuuluval maatükil ning teostada nende läbiotsimist, kui seda on vaja täitedokumendi täitmiseks. Kohtutäitur tohib avada või lasta seda teha suletud majade, korteriuste ning hoiuruumide korral. Kohtutäitur otsib vähemalt iga aasta tagant lapse elatise võlgniku valdusesse kuuluvad ruumid ning valduses oleva maatüki läbi alates elatise viimasest sissenõudmisest, selle sissenõudmise nurjumise puhul alates viimasest võlgniku valdusesse kuuluvate ruumide ning maatüki läbiotsimisest. Kohtutäituril on õigus võlgniku nõusoleku puudumisel siseneda võlgniku valdusesse kuuluvatesse ruumidesse või tema valdusesse kuuluval maatükil olla ning teostada nende läbiotsimist ainult kohtu määruse alusel. Eelmainitud kohtumääruse võib teha ilma võlgniku eelneva keeluta võimaldada kohtutäituril võlgniku valdusesse kuuluvatesse ruumidesse ning maatükile sisenemist või seal läbiotsimise teostamist. Riigikohtu tsiviilkolleegium on ühes oma määruses märkinud, et luba võlgniku eluruumidesse sisenemisel tuleb anda ka kinnisasja ostuhuvilisele, kes tohib võlgniku eluruumidesse siseneda üksnes kohtutäituriga²². Isikud, kelle kaas- või otsesesse valdusesse ruum või maatükk kuulub, peavad samuti taluma ruumide ja maatüki läbiotsimist. Kohtutäitur on kohustatud esitama enne läbiotsimise alustamist kohtumääruse ja võimaldama võlgnikule selle ära kirja. Üksnes kohtumääruse alusel võib võlgniku läbi otsida. Isikut tohib läbi otsida vaid läbiotsitavaga samast soost kohtutäitur ja seda samast soost manukate juuresviibimisel. Kohtutäituril on õigus kaasata läbiotsitavaga samast soost politseiametnik, kui kohtutäitur ei ole läbiotsitavaga samast soost²³.

²⁰ RT I, 17.12.2015, 81

²¹ TMS § 26 lg 4 ja 5

²² Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 13.05.2015.a määrus nr 3-2-1-35-15

²³ RT I, 17.12.2015, 81

TMS § 30 kohaselt toimub täitetoimingute tegemine öisel ajal vahemikus 22.00-06.00, puhkepäevadel ning riigipühadel üksnes vältimatutel asjaoludel²⁴.

Tsiteerides Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunikku J.Agu-t: „Läbiotsimine võimaldab ühelt poolt leida vara, mille müügist saab tasuda võlgnevust ning teiselt poolt, kui seda tehakse tihedamalt, siis see survestab võlgnikku tuletades talle meelde, et tema reaalselt varalist seisu kontrollitakse ning võlga nõutakse aktiivselt sisse. Kui isikul puudub reaalne kontakt kohtutäituriga, siis ei pruugi koju saadetud täitmisteade ja arestimisaktid teda kuigi palju survestada võlgnevuste tasumiseks lahendusi otsima²⁵“.

Kohtutäituril on õigus TMS § 64 lg 1 kohaselt pöörata sissenõue võlgniku varale, selleks kirjutab kohtutäitur võlgniku valduses olevad asjad arestimiseks üles ning keelab nende käsutamise. Vara üleskirjutamine leiab aset võlgniku, tema volitatud esindaja või võlgniku täisealise perekonnaliikme osavõtul. Kohtutäituril on õigus vara arestimise juurde kaasata kaks manukat või politseiametniku²⁶. TMS ei sõnasta täpselt lahti politseiametniku rolli kohtutäituri ametitoimingutel. Siinkohal tuleb appi politsei ja piirivalve seadus (PPVS) § 7⁷ lg 1, mille kohaselt teeb politsei oma pädevuse raames teiste isikute ning asutustega koostööd, et kõrvaldada korrarikkumisi, ennetada ning tõrjuda avalikku korda ähvardavat ohtu²⁷. Sellest tulenevalt võib järeldada, et politseiametnik järgib kohtutäituri ametitoimingutel samamoodi korda nagu ta teeks seda oma tavapäraseid ülesandeid täites. Vara arestimiseks saab lugeda ka kohtutäituri avalduse põhjal registripidaja kantud asja käsutamise keelumärget registrisse, juhul kui see on tehtud enne arestimisakti kättetoimetamist või üleandmist TMS § 75 kohaselt. Kohtutäituril on TMS § 64 lg 2 kohaselt õigus arestida võlgniku vara või lasta registrisse kanda keelumärke ka enne täitmisteate edastamist, kui täitmisteate kättetoimetamisest tulenev viivitus võib seada ohtu sundtäitmise eesmärgi saavutamise. Sama paragrahvi lõigete 3 ja 4 kohaselt on kohtutäituril õigus võlgniku kaudsesse valdusesse kuuluv asi võtta oma valdusse üksnes otsese valdaja nõusolekuga. Kui otsene valdaja sellest keeldub, siis on kohtutäituril õigus võlgniku nõudeõiguse arestimine teostada kolmanda isiku suhtes. Kohtutäituril on õigus kolmanda isiku valdusesse kuuluv vara arestida, kui on põhjust arvata, et võlgniku vara on antud arestimise vältimise eesmärgil kolmanda isiku valdusesse²⁸. Kohtutäitur ei tohi arestida võlgniku vara enam, kui on vaja sissenõudja nõude ja

²⁴ RT I, 17.12.2015, 81

²⁵ TMS muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus eelnõu seletuskiri. 2014. [WWW] http://www.koda.ee/public/Taitemenetluse_seadustiku_muutmise_ja_sell....pdf

²⁶ TMS § 70 lg 1

²⁷ RT I, 31.12.2015, 29

²⁸ RT I, 17.12.2015, 81

täitekulude katteks, seda ei rakendata, kui sissenõudja nõude rahuldamine teisiti ei ole võimalik. Lisaks ei arestita vara, kui eeldatav varade müügist saadav raha tagab ainult täitekulude katmise. Kohtutäitur määrab vara arestimise järjekorra, tuginedes sissenõudja eelnevale ettepanekule. Järjekorra määramisel arvestab kohtutäitur, et võlgniku õigustatud huve ei tohi kahjustada ning sissenõudja nõude rahuldamiseks tuleb leida kiireim viis²⁹.

Kohtutäituril on õigus võlgnikult nõuda varade ja kohustuste nimekirja ning võlgnikul lasub kohustus see esitada. Vara nimekirjas tuleb lisaks hetkel olemasolevale varale märkida: vara, mille võlgnik on tasu eest oma lähikondsele võõrandanud pankrotiseaduse § 117 mõistes viimase aasta jooksul enne täitemenetluse algatamist; vara, mille võlgnik on kinkinud kahe aasta kestel enne täitemenetluse algatamist; vara, mida ei tohi arestida, tuleb vara nimekirjas kajastada vaid siis, kui vara asendusarestimine on eeldatavalt teostatav³⁰. Kohus võib kohtutäituri või sissenõudja taotlusel võlgnikku kohustada vandega kinnitama kohtutäiturile esitatud vara nimekirja õigsust. Võlgnik kinnitab kohtus suulises vandes oma au ning südametunnistuse juures, et kohtutäiturile esitatud andmed tema vara kohta on talle teadaolevalt õiged, mille järel kirjutab võlgnik vandetekstile alla³¹. Kui tegemist on juriidilisest isikust võlgnikuga, siis võib võtta vande juhtorgani liikmelt, täisühingu või usaldusühingu osanikult, likvideerijalt, aktsionärielt, raamatupidamise eest vastutavalt isikult, prokuristilt või osanikult, kellel on vähemalt ühe kümnendiku suurune osalus³². Juriidilisest isikust võlgniku juhatuse liikmelt, raamatupidamise eest vastutavalt isikult, prokuristilt ja likvideerijalt tohib vande võtta ka juhul, kui eelnimetatud isikud on neile seatud kohustustest enne täitemenetluse algust ühe aasta jooksul vabastatud³³. TMS § 62 sätestab vara nimekirja esitamise ja vande andmise tagamist, mille kohaselt võib kohus vande andmiseks või vara nimekirja esitamiseks kohustatu suhtes määrata sundtoomist kohtusse või aresti, kui võlgnik ilma mõjuva põhjuseta jätab kohtutäiturile vara nimekirja esitamata või ei täida talle seatud vande andmise kohustust. Näitena võib esile tuua Harju Maakohtu Tartu mnt kohtumaja ühe lahendi, milles Tallinna kohtutäitur Arvi Pink esitas kohtule avalduse võlgniku kohustuse täitmisele kohustamiseks. Kohus määras tähtaja, mil võlgnik oli kohustatud ilmuma kohtusse varade ja kohustuste nimekirja esitamiseks ning vande andmiseks. Võlgnik ärakuulamisele ei ilmunud, samuti ei teatanud mittetulemise põhjust. Selle tulemusena kohaldati

²⁹ TMS § 53 lg 1-3

³⁰ TMS § 60

³¹ TMS § 61 lg 2

³² TMS 61 lg 3

³³ TMS 61 lg 4

võlgniku suhtes sundtoomist kohtusse³⁴. Juhul kui võlgniku suhtes kohaldatakse aresti, tuleb vormistada arestimäärus, milles märgitakse:

- 1) sissenõudja ja võlgniku andmed;
- 2) aresti põhjus;
- 3) aresti kestus, seejuures tuleb märkida aresti kestuse lõppemine vande andmise ajaga või kohaldatud aresti ärakandmisega.

Arestimääruse eelnev kättetoimetamine ei ole vajalik, arestimääruse ärakiri antakse võlgnikule kinnipidamisel allkirja vastu kätte. Aresti võib määrata kuni 30-päevaks. Võlgnik kannab aresti vastava määruse teinud kohtu asukohajärgses või võlgniku elukohajärgses arestimajas vastavalt vangistusseaduses kohaldatud tingimuste järgi. Sundtoomisele kohaldatakse see-eest kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud sundtoomise tingimusi. Peale vande andmist või vara nimekirja esitamist tuleb võlgnik arestist vabastada. Kui kohtutäituril on põhjust arvata, et võlgnik on omandanud vara pärast vande andmist kohtule, siis sellisel juhul lasub võlgnikul kohustus ühe aasta jooksul eelmisest vandest arvates veel kord vanne anda³⁵.

Kinnisasjale võib sissenõude pöörata sissenõudja nõude täitmiseks juhul, kui võlgnik on kinnistusraamatusse kantud kinnisasja omanikuna või kui kinnistusraamatusse kantud omaniku üldõigusjärglaseks on võlgnik³⁶. Kohtutäituril on õigus kinnisasja arestimiseks üles kirjutada kinnisasja koos selle päraldistega ning muud hüpoteegiga ulatuvad esemed. Kohtutäitur keelab nende käsutamise ning laseb kanda kinnistusraamatusse kinnistu käsutamise keelumärke³⁷. Sissenõudja avalduse alusel keelab kohtutäitur võlgniku suhtes kohustatud kolmandatel isikutel oma nõuet rahuldada, kui arest peaks ulatuma kinnisasja omaniku nõudele kolmandate isikute vastu³⁸. Pärast kinnisasja arestimist määratakse see kohtu poolt sundvalitsemisele, lisaks nimetatakse kohtutäituri, sissenõudja või võlgniku avalduse alusel kinnisasjale valitseja³⁹. Kinnisasja müük toimub avalikul enampakkumisel, mis üldiselt asub internetikeskkonnas. Enampakkumise võitjale tekib omand kinnisasjale pärast seda, kui enampakkumise akti alusel on tehtud vastav kanne kinnistusraamatusse. Kinnisasja müügi korral või sundvalitsemisest laekunud tulemi jaotab kohtutäitur sissenõudjate ja teiste õigustatud isikute vahel, tuginedes

³⁴ Harju Maakohtu Tartu mnt kohtumaja 30.04.2014 kohtumäärus nr 2-14-10179

³⁵ RT I, 17.12.2015, 81

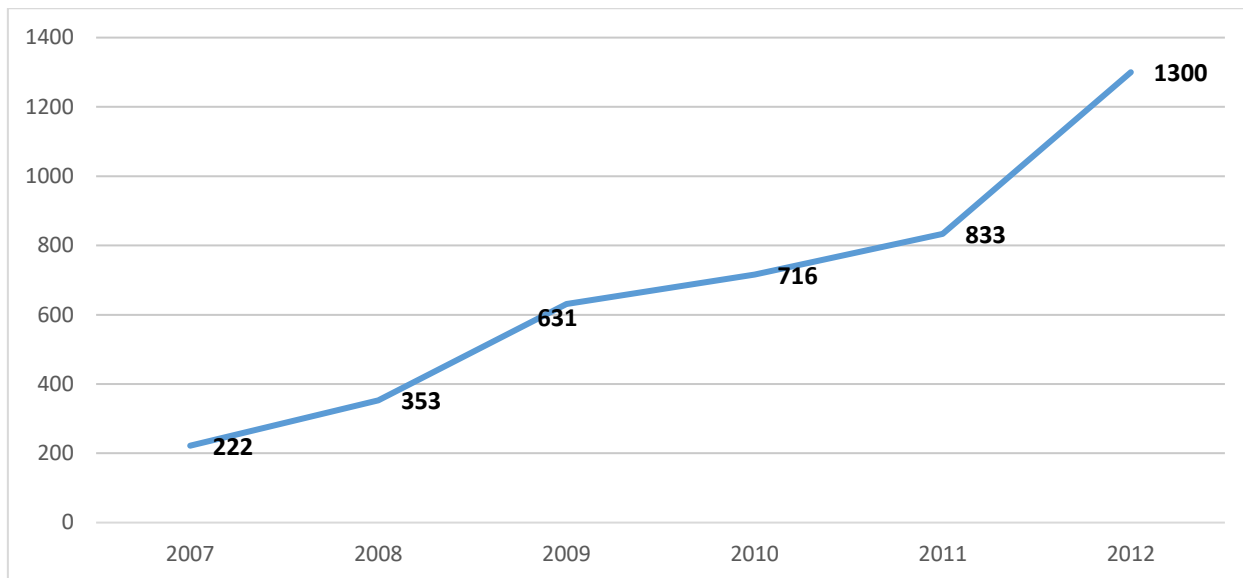
³⁶ TMS § 140 lg 1

³⁷ TMS § 142 lg 1

³⁸ TMS § 142 lg 2

³⁹ TMS § 162 lg 1

kinnistusraamatus märgitud järjekohtadele, arestimise järjekorrale või sissenõudjate kokkuleppele⁴⁰.

Joonis 1. Kinnisvara sundmüükide arv Eestis 2007-2012

Allikas: Postimees

Joonisel 1 on näha, et kinnisvara sundmüükide arv on alates 2007. aastast kuni 2012. aastani iga aasta kasvanud. Perioodil 2007-2012 on toimunud kokku 4055 sundmüüki. Kusjuures 2011. aastast 2012. aastani on toimunud märkimisväärne tõus. Selline tendents võib olla tingitud asjaolust, et majandusbuumi ajal anti võrdlemisi soodsatel tingimustel eluasemelaenu, kuid laenu tagasimaksmisega tekkisid probleemid. Lõputöö autor oleks soovinud joonisele lisada ka perioodi 2013-2015 kinnisvara sundmüükide arvu, kuid käesoleval ajal ei leidu eelnimetatud statistikat.

TMS § 78 kohaselt vallasasjad, mis on arestitud, müüb kohtutäitur avalikul elektroonilisel enampakkumisel. Suuliselt korraldatakse enampakkumisi siis, kui elektrooniline enampakkumine on kohtutäiturist sõltumatutel põhjustel võimatu. Kohtutäituril on õigus volitada arestitud vallasasjade müük kojale, kui nende hind arestimisaktis on kuni 2000,00 €⁴¹. Enampakkumisel müüdüd asjale tekib omand enampakkumise akti alusel asja üleandmisega. Juhul kui arestimine on tühine või kui enampakkumise reegleid on rikutud ja enampakkumine on kohtu poolt kehtetuks

⁴⁰ TMS § 174 lg 1

⁴¹ RT I, 17.12.2015, 81

tunnistatud, siis sellisel juhul ei teki omandit. See kehtib olenemata sellest, kas enampakkumise kaudu asja soetanud isik oli eelnimetatud asjaolust teadlik⁴².

Lõputöö autori arvates on vaja Eesti kohtutäituritele omistada suuremad õigused täitemenetluse efektiivsemaks läbiviimiseks. Täitesüsteemis on vaja läbi viia muutusi, mis eelkõige puudutavad sissenõudjate huve. Täitemenetlused kestavad tihtipeale mitmeid aastaid ning sissenõudjatel ei õnnestu selle aja vältel midagi saada. Suurim põhjus miks täitemenetlused venivad pikaks, on varatud võlgnikud.

1.2 Kohtutäituri õiguslik staatus Saksamaa Liitvabariigis

Enam kui sajand tagasi oli Saksamaa kohtutäituritel üsna keeruline ajalugu. Nad ei olnud pikka aega föderaalse järelevalve all, vaid olid teistes riikides erinevalt organiseeritud. Alates 1960. aastatest on Saksamaa kohtutäiturid ühtselt organiseeritud ning nad on riigiametnikud. Seejuures on nad oma büroopidamise üle otsustamisel üsna iseseisvad, samuti kaetakse büroo kulud ise⁴³. Tööülesandeid täidab Saksamaa kohtutäitur sõltumatult, kuid tema üle teostab vahetut järelevalvet jaoskonnakohtunik⁴⁴. Eestis teostab kohtutäituri tegevuse üle järelevalvet see-eest Justiitsministeerium⁴⁵.

Saksamaal on täitemenetluse läbiviimise aluseks tsiviilprotsessikoodeks, mis jõustus 1879. aastal. Kuna Saksamaa seadusandlus on märksa vanem kui seda on Eesti oma, siis on autor veendunud, et Saksamaal on mitmed juriidilised küsimused põhjalikumalt reguleeritud. Eelmainitud koodeksiga on sätestatud enamik tsiviilprotsessi pidamise reegleid, seega juhindub kohus tsiviilõiguslike nõuete lahendamisel põhiliselt tsiviilprotsessikoodeksist. Kohtutäitur täidab tsiviilõiguslike nõudeid kui see ei kuulu kohtu või piirkonnavoliniku kompetentsi. Juhul kui see kuulub kohtu pädevusse, siis viivad täitemenetluse läbi vastavad töötajad kohtus. Avalikõiguslikud ametid ning maksu organid teostavad oma nõuete sissenõudmist ise. Täitemenetluse alustamiseks annab kohtu kantselei välja kohtuotsuse alusel täitepealdise, millel on kirjas: käesolev koopia väljastatakse täitemenetluse läbiviimise eesmärgil. Sellega saab otsus sellise jõu, millega kuulub täitemenetluse mõttes täitmisele. Täitepealdise põhiliseks eesmärgiks on vältida

⁴² TMS § 98 lg 1 ja 2

⁴³ Deutscher Gerichtsvollzieher Bund e.V. [WWW] <http://www.dgvb.de/ueber-uns/grusswort>

⁴⁴ *Gerichtsvollzieherordnung 01.09.2013 § 1*

⁴⁵ KTS § 54 lg 1

võlgniku suhtes mitmekordset täitemenetlust, sest konkreetset täitepealdist väljastatakse vaid üks kord. Ainult täitepealdise alusel alustatakse täitemenetlust⁴⁶.

01.01.2013 jõustus Saksamaal täitemenetluses reform, mille põhiliseks eesmärgiks on parendada informatsiooni hankimist võlgniku varade kohta varajases staadiumis. Kohtutäitur saab seaduse muudatuse kohaselt hankida andmeid võlgniku elu- ja töökoha andmete kohta erinevatelt registripidajatelt. Lisaks saab kohtutäitur sõlmida maksegraafikuid, kui võlgnik täidab nõuetekohaselt maksegraafikut, siis sel ajal tema suhtes täitemenetluse toiminguid ei teostata. Eelmainitud reform tõstab täitemenetluse kulusid hinnanguliselt kuni 20%, sest kohtutäituri päringud erinevatesse registritesse on tasulised. Antud tasud määratakse algselt sissenõudjate kanda. Kohtutäituri on lubatud koguda erinevatest registritest andmeid üksnes juhul, kui täitmisel olevad nõuded on vähemalt 500,00 €⁴⁷.

Sarnaselt Eesti Vabariigi kohtutäiturite tööpiirkondade jaotamisega on ka Saksamaa Liitvabariigi kohtutäituritel tööpiirkonnad. Saksamaal on neid 16, nendeks on: Baden Württemberg, Bavaria, Berlin, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern, Niedersachsen, Nordrhein-Westfalen, Rheinland-Pfalz, Saarland, Sachsen, Sachsen-Anhalt, Schleswig-Holstein ning Thüringen⁴⁸. Igas piirkonnas asub mitmeid maakonnakohtuid, kelle pädevusse kuulub kohtutäiturite paigutamine erinevatesse rajoonidesse. Igal kohtutäituri on isiklik piirkond, mis omakorda jaguneb külade ja tänavate vahel⁴⁹. Siinkohal on Eestiga võrreldes selge erinevus. Eestis peab kohtutäiturit valides arvestama kohtutäituri tööpiirkonnaga, kus on võlgniku vara või tema elukoht. Saksamaal kohtutäiturit ise valida ei saa, vaid ta määratakse võlgniku aadressi järgi⁵⁰. Arvestades Saksamaa suurt populatsiooni, siis on mõistlik eeldada ka kohtutäiturite arvukust. Praeguse Eschweiler jaoskonnakohtu direktori sõnul oli 2014. aastal Saksamaal 4400 kohtutäiturit⁵¹.

Kohtutäituriks saamise tingimused Saksamaal erinevad kohati liidumaades, kuid üldine nõue on läbida spetsiaalne väljaõpe, mis kestab 1,5 kuni 2 aastat.

Kohtutäituri väljaõppele lubatakse isikuid, kes:

⁴⁶ Federativnaja Respublika Germanija. [WWW] fssprus.ru/files/moip_germany_20117261532.doc

⁴⁷ Akademie. [WWW] <https://www.akademie.de/wissen/sachpfaendung-aus-sicht-glaebiger>

⁴⁸ Deutscher Gerichtsvollzieher Bund e.V. [WWW] <http://www.dgvb.de/landesverbaende>

⁴⁹ District Court Stuttgart. [WWW]

http://www.amtsgerichtstuttgart.de/pb/Lde/Startseite/Aufgaben+_Verfahren/Gerichtsvollzieher

⁵⁰ Justizportal Nordrhein-Westfalen. [WWW] <https://www.gerichtsvollzieher.nrw.de/>

⁵¹ Aachener Zeitung. 2014 [WWW] <http://www.aachener-zeitung.de/lokales/region/gerichtsvollzieher-vom-vollstrecker-zum-vermittler-1.824757>

- on edukalt läbinud õigus- või kaubandusalase kutseõppe;
- on olnud vähemalt kolm aastat ametis, mis soodustab kohtutäituriks olemist (majanduslik-õiguslikud erialad, nt riigiametnikud kohtute juures, pankurid, advokaadid, maksunõustajad jne);
- on nooremad kui 40 aastat, mõnes liiduriigis on 45 aastat (Bavaria).

Asjaolu, et kohtutäituri väljaõppele lubatava isiku vanus peab olema noorem kui 40 aastat (45 aastat Bavarias) võib olla tingitud arusaamast, et kõrgemas eas väheneb õppimisvõime. Lõputöö autori arvates ei ole kohtutäituri väljaõppele seatud vanusepiirang otstarbekas, sest pole kinnitatud, et vananedes kahaneb õppimisvõime. Eestis pole sätestatud kohtutäituriks saamise vanusepiirangut, mis on autori arvates mõistlik.

Ettevalmistava sisuga väljaõpe algab 1. juunil ning kestab kuus kuud. Selle raames antakse ülevaade erinevatest kohtutest ja seadustest. Lisaks hõlmab see spetsialiseeritud teadmiste õpet ning praktilist õpet kohtute juures.

Ettevalmistava sisuga väljaõppele järgneb põhjalikum 18-kuuline koolitus, mis algab 1. detsembril. Kandidateerijad, kes on eelnevalt töötanud kohtuasutustes, võivad ettevalmistava kursuse vahele jätta. 18-kuuline koolitus hõlmab 10-kuulist ametialast praktikat kohtutäituri juures ning kahte 4-kuulist teoreetilist kursust.

Kandidateerija peab esitama avalduse apellatsioonikohtule ning kaasama järgnevad dokumendid:

- pildi endast;
- käsitsi kirjutatud CV;
- kooli lõputunnistus;
- kohtutäituri kutseõppe tunnistus;
- sertifikaat töötamise kohta;
- abielutõend või sünnitõend vallalise isiku puhul.

Peale eduka väljaõppe sooritamist on kursuse läbinul tavaliselt 2-aastane katseaeg, mille kestel ta valmistab ettekandeid ning dokumente, tegeleb raamatupidamisega ning kogeb üleüldiseid praktilisi kogemusi töötamaks kohtutäiturina⁵².

⁵² Niedersachsen Justizportal. [WWW]

http://www.justizportal.niedersachsen.de/service/ratgeber_gerichtliche_verfahren/der-gerichtsvollzieher-56771.html

Kohtutäituril on väga tähtis roll eraõiguslike nõuete sissenõudmisel, millest tulenevalt on talle omistatud mitmeid õigusi. Kohtutäituril on õigus pangast nõuda võlgnikuga seonduvaid andmeid ning arestida võlgniku vara. Saksamaa kohtutäitur võib sarnaselt Eesti kohtutäituriga arestida raha, väärisesemeid, vallasvara ning väärtabereid. See juures on kohtutäituril vallasvara arestimiseks vajalik sissenõudja nõusolek, kes võib öelda mida ja kui palju arestida. Kohtutäitur ei aresti võlgniku vara kui võlgnik tõendab ära, et suudab kuue kuu jooksul osade kaupa võlgnevuse täielikult likvideerida, selle lubamiseks peab samuti sissenõudja andma omapoolse nõusoleku. Juhul kui võlgniku vara on väheväärtuslik, siis vara ei arestita. Kohtutäituril ei ole õigust teha päringuid võlgnikule kuuluvate objektide kohta, mis asuvad Saksamaa riigimaal, see õigus on kohtul. Saksamaa kohtutäituril on nagu Eesti kohtutäiturilgi vastava kohtumäärusega õigus siseneda võlgniku valdustesse ilma tema nõusolekuta. Sarnaselt Eesti kohtutäiturile, võib Saksamaa kohtutäitur kutsuda appi politsei. Täitetoimingute tegemine öisel ajal vahemikus 21.00-06.00, puhkepäevadel ning riigipühadel toimub üksnes vältimatutel asjaoludel⁵³. Siinkohal on ainus erinevus võrreldes Eestiga öise aja alguse kellaaeg. Kui Saksamaal on see 21.00, siis Eestis on 22.00. Kohtukutsete kättetoimetamine ei kuulu kohtutäituri kompetentsi. Saksamaa kohtutäitur tegutseb alati sissenõudja juhiste või tahteavalduste järgi⁵⁴.

Kohtutäitur saab küll erinevatest registritest ülevaate, kas võlgnikule kuulub sõidukeid või kui palju ta palka saab, kuid kõiki andmeid ta registritest ei näe. Registritest ei ole näiteks nähtav sularahas makstav töötasu, välismaal asuv vara või muud sellist. Kui sissenõude pööramine võlgniku sissetulekutele ja kontodele ei ole viinud sissenõudja nõude täielikule rahuldamisele või kui sissenõudja on veendunud, et täitemenetlusega ei saa kogu tema nõue täidetud, siis on Saksamaa kohtutäituril samasugune õigus nagu Eesti kohtutäiturilgi töö efektiivsuse tagamiseks kohustada võlgnikku esitama varade ja kohustuste nimekiri koos vandega.

Siiski eksisteerib silmapaistev erinevus, mis seisneb vara nimekirjas märgitavas ajas. Kui vastavalt TMS § 60 lg 2 p 1 tuleb Eestis kasutatavas vara nimekirjas lisaks hetkel olemasolevale varale märkida vara, mille võlgnik on viimase aasta jooksul enne täitemenetluse algatamist tasu eest oma lähikondsele võõrandanud, siis Saksamaal tuleb märkida sama aga viimase kahe aasta jooksul enne täitemenetluse algatamist⁵⁵. Lisaks tuleb Eestis kasutatavas vara nimekirjas hetkel olemasolevale varale märkida veel vara, mille võlgnik on kinkinud kahe aasta kestel enne täitemenetluse

⁵³ ZPO § 758a lg 4 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

⁵⁴ Federativnaja Respublika Germanija. [WWW] [fssprus.ru/files/moip_germany_20117261532.doc](https://www.fssprus.ru/files/moip_germany_20117261532.doc)

⁵⁵ ZPO § 802c lg 2 p 1 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

algatamist, Saksamaal see-eest aga nelja aasta kestel enne täitemenetluse algatamist⁵⁶. TMS § 188 lg 1 sätestab, et kohtu poolt tunnistatakse kehtetuks tehing, millega võlgnik on teadlikult kahjustanud sissenõudja huvisid ja teine pool oli sellest teadlik või pidi seda olema tehingu teostamise ajal ning tehing on tehtud kolme aasta vältel enne sissenõudja poolt esitatud hagi tehingu kehtetuks tunnistamiseks⁵⁷. Seega saab mõista, et hagi esitamisest kolme aasta jooksul tehtud tehinguid on võimalik tagasi võita. Siit tulenevalt võiks Eesti riik kaaluda TMS § 60 lg 2 p 1 muutmist osas, milles asendada senine üks aasta vähemalt kahe aastaga nagu seda rakendatakse Saksamaal. Töö autori arvates edendaks eeltoodud muudatus oluliselt täitemenetlust ning võimaldaks senisest rohkemate nõuete rahuldamist, sest võlgnik oleks kohustatud varade ja kohustuste nimekirjas esitama senise ühe aasta jooksul võõrandatu vara asemel vähemalt kahe viimase aasta jooksul võõrandatud vara.

Sätet, mille kohaselt Eestis kasutatavas vara nimekirjas märgitud võlgniku kahe aasta kestel enne täitemenetluse algatamist kingitud vara asendada Saksamaa nelja aastaga, ei saaks hetkel Eestis kohaldada. Seda pärsib asjaolu, et kohus tunnistab võlgniku poolt sõlmitud kinkelepingu kehtetuks, kui leping ei ole varem sõlmitud kui kaks aastat sissenõudja esitatud hagist tehing kehtetuks tunnistada⁵⁸. Seega oleks antud sätte muudatus seadusega vastuolus.

Saksamaa kohtutäitur määrab võlgnikule varade ja kohustuste nimekirja esitamise tähtajaks kaks nädalat, mille jooksul võlgnik on kohustatud vastav nimekiri esitama. Juhul kui võlgnik ei esita antud tähtaja jooksul varade ja kohustuste nimekirja, siis vahetult peale tähtaja lõppemist määrab kohtutäitur võlgnikule lähiajaks kohtumise oma büroos. Võlgnik peab määratud kuupäeval kohtutäituri büroosse ilmuma ning varade ja kohustuste nimekirja esitama. Kohtutäituri on ka õigus võimaldada varade ja kohustuste nimekirja esitamist võlgniku enda kodus. Kui võlgnik on nõus oma kodus nimekirja esitamiseks, siis peab ta seda tegema ühe nädala jooksul⁵⁹. Juhul kui võlgnik ei ilmu kohtutäituri poolt määratud tähtajaks kohtutäituri büroosse varade ja kohustuste nimekirja esitamiseks ning pole esitanud selleks mõjuvat põhjust või keeldub vastavat nimekirja esitamast, siis sissenõudja avalduse alusel väljastab kohus võlgniku sundtoomiseks määruse. Võlgnik tuuakse kohtusse kohtutäituri vahendusel. Määrus tuleb enne sundtoomise kohaldamist võlgnikule esitada⁶⁰. Eestis see-eest teostab politsei sundtoomist kohtusse.

⁵⁶ ZPO § 802c lg 2 p 2 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

⁵⁷ RT I, 17.12.2015, 81

⁵⁸ TMS § 189 lg 1

⁵⁹ ZPO § 802f lg 1 ja 2 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

⁶⁰ ZPO § 802g lg 1 ja 2 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

Võlgniku vannet kasutatakse lisaks varade ja kohustuste nimekirjale ka juhtudel, kui võlgnik keeldus läbiotsimisest või kui kohtutäitur ei leidnud võlgnikku tema elukohast, keda oli ette teatatud kaks nädalat. Kui kohtutäitur on võlgnikult saanud varade nimekirja, siis peab ta viivitamatult selle kohtule edastama ning sissenõudjale koopia. Sellele järgneb võlgniku vande andmine kohtus. Enne vande andmist instrueerib kohtunik vande andjat sellest, kui oluline on rääkida tõtt. Erinevalt Eesti kohtunikule, annab Saksamaa kohtunik valida vande andmise religioosse kinnitusega või ilma selleta. Religioosse kinnitusega vande puhul lausub kohtunik: „Käesolevaga Te vannute kõikvõimsa ja kõiketeadva jumala nimel“. Vande andja vastab: „Ma vannun seda, aidaku mind jumal“. Autori arvates, ei ole religioosse kinnitusega vande andmise rakendamine Eestis otstarbekas. Seda tingib asjaolu, et 2011. aastal läbiviidud rahvaloendusel tunnistas kõigest 29% kogu elanikkonnast usku ning 71% on mitteusklikud⁶¹. Mittereligioosse vande puhul lausub kohtunik: „Käesolevaga Te vannute“ ja vande andja vastab: „Ma vannun“. Vande lausumisel tuleb paremat kätt tõsta⁶². Kui kohtutäituril on põhjust arvata, et võlgnik on omandanud vara pärast vande andmist kohtule, siis sellisel juhul lasub võlgnikul kohustus kahe aasta jooksul eelmisest vandest arvates veel kord vanne anda⁶³. Kui võlgnik ei ilmu vande andmise ajaks kohtusse, siis võidakse rakendada vahi alla võtmist kuni kuueks kuuks. Vahi all viibitud aeg ei vabasta vande esitamisest. Peale vande andmist kantakse andmed võlgnike registrisse, mida peab kohus. See on internetipõhine ja sellega võivad tutvuda kõik, kellel on õigustatud huvi selle suhtes. Registrisse kandmine piirab võlgniku majanduslike õigusi, sest pangad vaatavad antud registrit enne laenu andmist. Juhul kui pank avastab laenuaotleja võlgnike registrit, siis ei pruugita laenu väljastada. Nimi koos kõikide andmetega kustutatakse võlgnike registrit kolme aasta pärast peale võlgnevuse täielikku tasumist⁶⁴.

Saksamaal ei kuulu kohtutäituri kompetentsi võlgnikule sunniraha määramine, Eestis see-eest võib kohtutäitur määrata võlgnikule sunniraha. Kui võlgnikku on kohustatud teatud toiminguks ning ta seda ei täida, siis esimese astme kohus määrab oma otsuses võlgnikule sunniraha. Juhul kui võlgnikult ei ole võimalik sunniraha sisse nõuda, siis kohus määrab aresti, mille maksimaalseks pikkuses on kuus kuud. Võlgnikule määratav individuaalne sunniraha ei ole suurem kui 25 000,00 €. Sunnimeetodi puhul ei rakendata hoiatust⁶⁵. Juhul kui võlgnikku kohustatakse hoiduma või taluma teatud tegevust ning ta seda nõuetekohaselt ei täida, siis võib esimese astme kohus

⁶¹ Statistikaamet. [WWW] http://www.stat.ee/65351&parent_id=32784

⁶² ZPO § 480 ja 481 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

⁶³ ZPO § 802d lg 1 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

⁶⁴ Federativnaja Respublika Germanija. [WWW] [fssprus.ru/files/moip_germany_20117261532.doc](https://www.fssprus.ru/files/moip_germany_20117261532.doc)

⁶⁵ ZPO § 888 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

võlausaldaja avalduse alusel määrata võlgnikule kuni 250 000,00 € suuruse sunniraha. Juhul kui sunniraha sissenõudmine on võimatu, siis võib kohus samuti määrata kuni kuus kuud aresti⁶⁶.

Lõputöö autori arvates võiks Eesti riik kaaluda ka sunniraha asendamist arestiga. Kuna Eestis rakendatava sunniraha suurus on kuni 1917,00 €, siis kuni kuue kuu pikkune arest nagu seda rakendatakse Saksamaal, on otstarbetult pikk. Sunniraha asendamine arestiga peaks olema vastavuses määratud sunniraha suurusega. Siin aga jällegi kerkib sisuline probleem. TMS ei sätesta sunniraha asendamist arestiga. Asendustäitmise ja sunniraha seadus (ATSS) § 3 lg 2 kohaselt ei käsitleta sunnivahendi rakendamist kui karistust⁶⁷. Põhiseadus (PS) § 20 lg 1 kohaselt tohib vabaduse võtta üksnes seaduses määratud juhul, kui aluseks on süüdimõistev kohtuotsus või kohtu poolt koostatud arestimäärus⁶⁸. Siinkohal justkui põhiseadusega vastuollu ei minda. Probleem seisneb asjaolus, et sunniraha ei käsitleta trahvina. PS § 113 kohaselt sätestab seadus riiklike makse, koormiseid, lõive, trahve ning sundkindlustuse makseid⁶⁹. Põhiseaduse 2012. aasta kommentaarides on seisukoht, mille kohaselt võib põhiseaduse tähenduses trahvina mõista ka haldusõiguslikke mittekaristuslike iseloomudega mõjutusvahendeid, tuues näiteks asendustäitmist ja sunniraha seaduse alusel määratavat sunniraha⁷⁰. Autor on veendunud, et sunnirahal ja rahatrahvil on ühine eesmärk, milleks on teatud teo tegemise või tegemata jätmise eest vastutusele võtmine. Variant oleks sunniraha mõtestada trahvina või selle sarnase iseloomuga mõjutusvahendina. Lõputöö autor on veendunud, et sellise lahenduseni viiv teekond ei saaks olema kerge, kuid see-eest väärt ettevõtmist. Käesoleval ajal võib kohtutäitur korduvalt määrata sunniraha, kuid paadunud võlgnikku see ei heiduta. Seega tuleks leida lahendus, et Eestis saaks sarnaselt Saksamaaga sunniraha asendada arestiga.

Vallasvara müümine kuulub kohtutäituri kompetentsi ning selle müük toimub avalikul enampakkumisel linnavalitsuse hoones või internetis. Interneti oksjonid on avatud ööpäevaringselt. Kohtule jääb õigus otsustada, kas enampakkumise viib läbi kohtutäitur või keegi teine. Vallasvara müük toimub kohtutäituri tööpiirkonna siseselt, välja arvatud juhul, kui osapooled pole kokku leppinud teises piirkonnas pidamises. Saksamaa kohtutäituril on õigus võlgniku taotluse alusel lükata vallasvara enampakkumine edasi kuni 1-aastaks, kui võlgnik kohustub tasuma kogu oma võla⁷¹.

⁶⁶ ZPO § 890 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

⁶⁷ RT I, 12.07.2014, 29

⁶⁸ RT I, 15.05.2015, 2

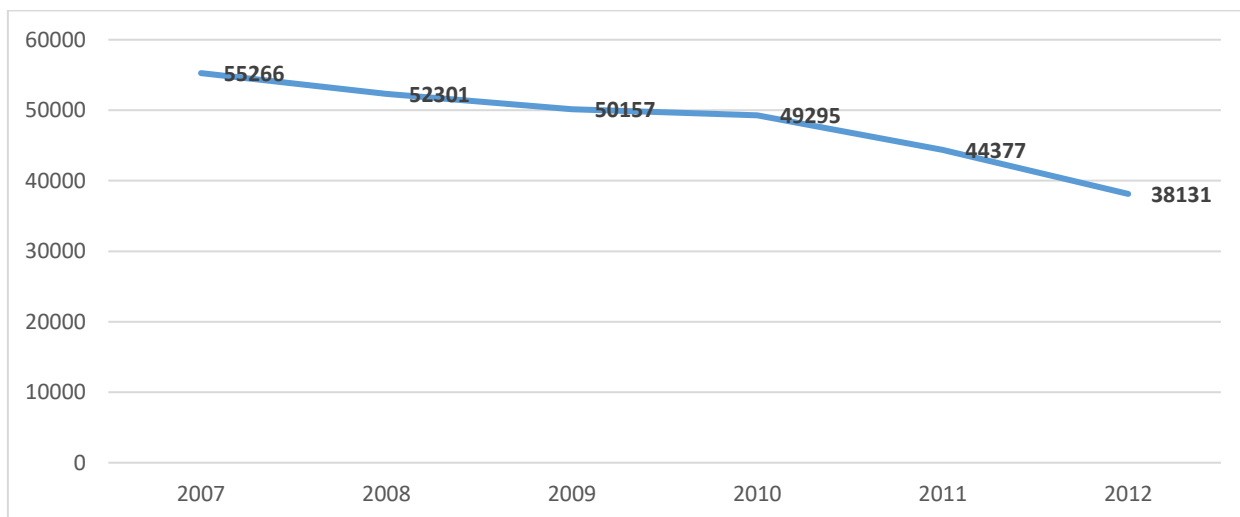
⁶⁹ RT I, 15.05.2015, 2

⁷⁰ Narits, R. (2012) Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. PS § 113 kommentaar 8.2.

⁷¹ Federativnaja Respublika Germanija. [WWW] fssprus.ru/files/moip_germany_20117261532.doc

Töö autori arvates on vallasvara enampakkumise edasilükkamine võlgniku avalduse alusel kuni 1-aastaks justkui sissenõudja huve kahjustav ning samaaegselt võlgniku huve soosiv tegevus. Ühelt poolt võlgnik küll kohustub tasuma kogu oma võla, kuid kui ta seda teeb ositi tasudes aasta jooksul, siis peab sissenõudja aasta aega ootama oma nõude täielikku rahuldamist. Teisalt aga kui võlgnikul ei ole plaanis sissenõutavat nõuet kunagi tasuma hakata ja talle kuulub näiteks sentimentaalse väärtusega väärisehe, mille kohtutäitur arestib, siis on see piisavaks ajendiks hakata tasuma. Sellest aspektist vaadatuna soositakse omakorda sissenõudjat.

Kinnisasjale nõude pööramine kuulub kohtu pädevusse, kohtutäituril puudub vastav õigus. Kinnisasjale nõude pööramiseks on 3 võimalust: avaliku sundenampakkumise korraldamine, sundvalitsemine või sundhüpoteek. Samuti kuulub kohtu kompetentsi kinnisvara valitseja määramine. Avalikul enampakkumisel müük toimub sissenõudja avalduse alusel ning mille läbiviijaks on kohus. Pärast kinnisvara arestimist ja maakatastrisse vastava märke kandmist (keelumärke), teavitatakse mõlemat täitemenetluse osapoolt, nii võlgnikku kui ka sissenõudjat, et kinnisvarale on valitseja määratud. Kui võlgniku suhtes täitmisel olevad nõuded on täidetud, siis võetakse keelumärke maha. Pärast enampakkumisest laekunud raha tehakse jagamine kõigi sissenõudjate vahel, võttes arvesse nõuete suurust. Enampakkumisest laekunud raha jagamise otsustus saab kohtuotsusega võrdse jõu. Sundhüpoteek pannakse kinnisasjale kui võlg on suurem kui 750,00 €, ning vastav märke kantakse kinnistusraamatusse⁷².

Joonis 2. Kinnisvara sundmüükide arv Saksamaal 2007-2012

Allikas: Zwangsversteigerung Aktuell.

⁷² ZPO § 866 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

Joonisel 2 on näha, et kinnisvara sündmüükide arv on alates 2007. aastast kuni 2012. aastani iga aastaga langenud. Eesti sama statistika (joonis 1) kohaselt on kinnisvara sündmüükide arv perioodil 2007-2012 iga aastaga kasvanud. Perioodil 2007-2012 oli Saksamaal kinnisvara sündmüükide arv kokku 289 527, Eestis 4055.

Lõputöö autor on veendunud, et Saksamaa täitemenetluses on kohtutel suurem roll kui Eestis, mille tõttu on Saksamaa kohtutäituritel kohati väiksemad õigused. Seda tingib ka asjaolu, et Saksamaa kohtutäitur on riigiametnik, kuid Eesti kohtutäitur on vabakutseline ametikandja. Sellegi poolest leidub Saksamaa täitemenetluses õiguseid, mis autori arvates võiksid Eesti täitemenetlust edendada.

2. KOHTUTÄITURI ROLL EESTI VABARIIGIS JA SAKSAMAA LIITVABARIIGIS

2.1 Kohtutäituri roll Eesti Vabariigis

Kohtutäitur juhindub KTS § 6 kohaselt täitemenetlust läbi viies täitemenetluse seadustikust. Dokumentide kättetoimetamisel võetakse aluseks kohtumenetluse seadustik. Pärandi inventuuri tehes ja pärandvara valitsedes juhindutakse pärimisseadusest⁷³. Kohtutäituri pädevusse kuulub isiku taotlusel järgnevate ametiteenuste osutamine:

- vallas- ja kinnisasjade enampakkumise läbiviimine;
- dokumentide kättetoimetamine;
- õigusnõu andmine ning õigusdokumentide koostamine, juhul kui kohtutäituri haridus on vastavuses kohtute seaduse § 47 lg p 1 sätestatule⁷⁴.

Kohtutäituri on õigus ametiteenuse osutamisest keelduda, kuid kui kohtutäitur on ametiteenuse osutamisega nõustunud, siis puudub tal võimalus ilma mõjuva põhjuseta sellest loobuda⁷⁵. Teenuse taotlejaga lepitakse ametiteenuse osutamise tingimused ja tasustamise kord kirjalikult kokku, see juures peavad kokkulepitud tingimused ja tasu olema vastavuses hea ametitavaga⁷⁶.

KTS § 7 teostab isiklikult järgnevaid ametikohustusi:

- peatab ja lõpetab täitemenetlust;
- müüb võlgniku vara TMS §-des 101 ja 102 kohaldatud viisil;
- esitab kinnistusosakonnale täitemenetluses toimunud enampakkumisel müüdud vara suhtes kinnistamisavalduse ning esitab omandi üleandmise avalduse teistele vararegistritele;
- jaotab täitemenetluses vara müügist laekunud tulemi;

⁷³ RT I, 12.03.2015, 94

⁷⁴ KTS § 8 lg 1 p 1-3

⁷⁵ KTS § 8 lg 3 ja 4

⁷⁶ KTS § 8 lg 5

- täidab lapsega suhtlemise õigust ning lapse väljaandmist puudutavat täitedokumenti;
- allkirjastab pärandi inventuuri nimekirja⁷⁷.

Kohtutäituril lasub täitemenetluses kohustus hoida ametisaladust, mis samuti kehtib büroo töötajatele ning kolmandatele isikutele, kellele kohtutäitur on oma ametitegevuse raames andmeid avaldanud. Ametisaladuse hoidmise kohustus kehtib ka kohtutäituri ametist lahkumise järel⁷⁸. Lõputöö autori arvates on ametisaladuse hoidmise regulatsioon mõistlik ning põhjendatud, kuna kohtutäiturile on seoses tema ametitegevusega omistatud ligipääs erinevatesse registritesse ning andmebaasidesse, mille raames on kohtutäituril ja tema büroo töötajatel võimalik tutvuda täitemenetluse osapoolte isiklike andmetega. Juhul kui puuduks ametisaladuse hoidmise kohustus, siis võib tekkida olukord, kus täitemenetluse osapoolte isiklikud andmed leviksid kolmandate isikute kätte, põhjustades sellega puudutatud isikule kahju.

Üleüldine tendents näitab, et suurte õigustega kaasneb ka suur vastutus. Siinkohal on kohtutäiturite vastutus reguleeritud KTS § 9, mille kohaselt vastutab kohtutäitur ametitegevuse raames süüliselt tekitatud kahju eest vastavalt riigivastutuse seaduses kohaldatule. Muu hulgas peab kohtutäitur vastutuse võtma ka oma büroos olevate töötajate süüliselt põhjustatud kahju eest. Kui kohtutäitur viibib KTS § 96 mainitud väljaõppel, siis vastutab tekitatud kahjude eest koda, mida kohtutäitur on süüliselt põhjustanud. Kohtutäitur vastutab ka pärast ametist vabastamist oma ametisoleku aja vältel tekitatud süülise rikkumise eest. Lisaks vastutab kohtutäitur ka tema asendaja tegevuse eest, välja arvatud juhul kui asendajaks on teine kohtutäituri abi, siis võtab koda vastutuse asendaja tegevuse eest. Kui tekitatud kahju eest peab vastutuse võtma ka kolmandad isikud või menetluse osalised, siis kohtutäitur vastutab oma ametikohustuste süülise rikkumisega tekitatud kahju eest üksnes ulatuses, milles ei ole võimalik menetluse osalistelt või kolmandatelt isikutelt hüvitist saada. Juhul kui menetlusosaliselt või kolmandalt isikult puudus võimalus hüvitist saada täies ulatuses oma tekitatud kahju eest, siis on kohtutäituril õigus nõuda menetlusosaliselt või kolmandalt isikult tagasi ulatuses, mille kohtutäitur on maksnud menetlusosalise või kolmanda isiku eest. Olukorras, kus kohtutäituri ametitegevusega põhjustatud kahju hüvitamise nõuete rahuldamine kohtutäituri enda või kellegi teise kahju tekitamise eest vastutava isiku vara arvel ei ole võimalik või kui puudub võimalus nõude täielikuks rahuldamiseks, võtab tekkinud kahju eest vastutuse koda, peale koda võtab vastutuse riik. Koda ja riik võivad nõuda kohtutäiturilt või muult kahju eest vastutuse võtnud isikult tagasi hüvitatud kahju. Riigil on õigus tagasinõue ka koja vastu

⁷⁷ RT I, 12.03.2015, 94

⁷⁸ KTS § 11 lg 1 ja 2

esitada. Jaoskonnakohus vaatab läbi vaidlused, mis puudutavad kohtutäituri poolt kahju hüvitamist⁷⁹.

Eesti Vabariigi kohtutäituri kohustus sõlmida ametikindlustusleping vastavat luba omava Eesti kindlustusandjaga järgmistel juhtudel:

- kui kindlustusperioodi kestel on kindlustusjuhtumina toime pandud kohtutäituri kohustuse mittetäitmine, millest tekitatud kahju on kohtutäitur vastavalt kohtutäituri seadustikule kohustatud hüvitama;
- kui kindlustussumma on minimaalselt 63 910,00 € ühe kindlustusjuhtumi suhtes ning vähemalt 191 700,00 € kõigi kindlustusperioodil juhtunud kindlustusjuhtumite suhtes;
- omavastutusega kindlustuslepingu korral hüvitatakse tekitatud kahju kindlustusandja poolt vastavalt kindlustussummale ning kindlustusvõtjalt nõutakse tagasi omavastutuse summa⁸⁰.

Kohtutäitur ei ole kohustatud kindlustama kohustuse tahtlikust mittetäitmisest tekkivat vastustust. Kohtutäituri on võimalus vastutus oma ametitegevuse raames põhjustatud kahju eest kindlustada vaid KTS § 8 lg 2 kohaselt. Antud olukorras võib kohtutäitur osutada üksnes kindlustuslepinguga kaetud ametiteenuseid. Kohtutäitur esitab ametikindlustuslepingu sõlmimise järel viivitamata ametikogu juhatusesse vastavad dokumendid. Ametikogul lasub see-eest kohustus kontrollida kohtutäituri ametikindlustust. Kui kohtutäituri puudub kehtiv ametikindlustusleping, siis peab ametikogu juhatus esitama justiitsministrile ettepaneku peatamiseks vastava kohtutäituri ametivolitused. Kohtutäitur teavitab ametikogu juhatus kirjalikult kahe nädala jooksul võlaõigusseaduse (VÕS) § 514 lg 1 ja 3 nimetatud olukordade tekkimisest arvates. Kohtutäitur peab kahe nädala vältel kindlustushüvitise väljamaksmisest alates edastama ametikogu juhatusesse teabe, mis hõlmab puudutatud isikule kindlustushüvitise väljamaksmist kindlustusandja poolt, hüvitise suurust ning kindlustusjuhtumi tekitanud asjaolu⁸¹.

Vastavalt KTS § 54 kohaselt teostab kohtutäituri tegevuse suhtes Eestis haldusjärelevalvet Justiitsministeerium, kellel on õigus kaasata ka Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda haldusjärelevalve teostamisse. Justiitsministri määrusega võidakse haldusjärelevalve teostamine üle anda kojale alljärgnevatel valdkondades:

⁷⁹ RT I, 12.03.2015, 94

⁸⁰ KTS § 10 lg 1

⁸¹ RT I, 12.03.2015, 94

- teise elukutse esindajaga ühises ametiruumis töötamise keelu järgimine;
- büroo ette nähtud lahtiolekuaegade järgimine;
- ametialaste kitsenduste järgimine;
- kohtutäiturile seatud ametikohustuste isikliku täitmise järgimine;
- ametikindlustuse omamine ja selle vastavus sätestatud kriteeriumitele;
- ametitoimingute üleskirjutamise nõuete järgimine;
- statistika tegemine ning aruandluse esitamine.

Justiitsministril või tema volitatud isikul on õigus anda haldusjärelevalve teostamisel juhiseid ning tunnistada koja otsuseid kehtetuks⁸².

Järelevalve teostaja vaatab üle kohtutäituri ametitegevuse nõuete järgimise, muuhulgas KTS § 54 lg 3 mainitud valdkonnad ning kohtutäituri tööalase arvelduskonto käibe; täitekulu ning kohtutäituri tasu ettemaksu, mille hulgas kontrollitakse tasu võtmise seaduspärasust; ametitegevuse registreerimise ja IT töökorralduse ning seadusaktidest ja heast ametitavast pärinevate teiste kriteeriumite, kohustuste ja määratud tähtaegade järgimise⁸³. Haldusjärelevalve teostaja pädevuses on kontrollida kohtutäituri ametitoimingute nõuetele vastavust ka nendes asjus, mis seadusest tulenevalt lahendatakse kas hagi- või kaebemenetluses⁸⁴. Haldusjärelevalve ei hinda kohtutäituri poolt valitud õigusliku meetme otstarbekust. Järelevalve teostaja sekkub kohtutäituri ametitoimingute üle haldusjärelevalvet teostades kohtutäituri otsustusprotsessi sisulistesse küsimustesse vaid siis, kui kohtutäitur on konkreetselt mõistetava õigusnormi või kohtupraktika vastu eksinud⁸⁵.

Justiitsministeeriumi järelevalve ja õigusteeninduse talituse Justiitshalduspoliitika osakonna poolt 2016. aastal koostatud järelevalve aruande kohaselt viidi 2015. aastal kohtutäiturite büroos läbi seitse korraldust kontrolli. Järelkontrolle ei teostatud. Kahel korral teostati ka erakorraline kontroll. Kohtutäiturite tegevuse peale esitati 141 kaebust, mille raames teostati järelevalvemenetlust. Järelevalvemenetluse põhjal tehti kaheksa tähelepanu juhtimist⁸⁶.

KTS § 56 sätestab kohtutäituri distsiplinaarsüütegusid, milleks on:

⁸² RT I, 12.03.2015, 94

⁸³ KTS § 55 lg 1

⁸⁴ KTS § 55 lg 1¹

⁸⁵ KTS § 55 lg 2

⁸⁶ Justiitsministeeriumi järelevalve aruanne 2016. [WWW]

http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kohtutaiturite_notarite_ja_pankrotihaldurite_2015._aasta_riikliku_jarelev_alve_aruanne.pdf

- ametitegevuse raames seadustest tulenevate ülesannete süüline tegemata jätmine või nõuetele mitte vastav täitmine;
- koja tehtud otsuste süüline tegemata jätmine või nõuetele mitte vastav täitmine;
- kohtutäituri heast ametitavast tulenevate ülesannete süüline tegemata jätmine või nõuetele mitte vastav täitmine;
- kohtutäituri tasumääradega vastuolus oleva tasu võtmine;
- süüline tegu, mis ei ole üldtunnustatud kõlblusnormidega vastavuses;
- süüline tegu, mis kahandab usaldusväärust kohtutäituri ameti suhtes⁸⁷.

Kohtutäituritele määratavad distsiplinaarkaristused jagunevad noomitusteks, rahatrahvideks või ametist tagandamiseks. Juhul kui distsiplinaarmenetlust viiakse läbi ning tekib tõestatud kahtlus, et ametiteenuseid osutades on kohtutäituri ametiülesannete nõuetele vastav täitmine pärsitud, siis võib lisaks distsiplinaarkaristusele keelata kohtutäituril oma ametiteenuste osutamist maksimaalselt kolm aastat. Justiitsministeeriumi ja aukohtu pädevusse kuulub distsiplinaarkaristuse määramine⁸⁸. Justiitsministeeriumil on õigus kohtutäituri suhtes alustatud distsiplinaarmenetlus anda üle aukohtule lahendamiseks. Juhul kui Justiitsministeerium on kohtutäituri suhtes juba alustanud distsiplinaarmenetlust, siis peab aukohus lõpetama aukohtumenetluse selles asjas⁸⁹. Justiitsministeerium algatab distsiplinaarmenetluse, kui on alust arvata, et distsiplinaarsüütegu on kohtutäituri poolt toime pandud. Kohtutäiturilt nõutakse distsiplinaarmenetluse algataja poolt kirjalikku selgitust menetluse algatamise põhjuste kohta. Justiitsministeerium võib aukohtu ettepanekule tuginedes tagandada kohtutäitur ametist või see tegemata jätta. Justiitsministeerium ei ole kohustatud algatama kohtutäituri ametist tagandamiseks distsiplinaarmenetlust. Juhul kui aukohtul ei ole õnnestunud distsiplinaarmenetluse raames piisavalt tõestusmaterjale koguda, siis võib Justiitsministeerium seda ise teha või kohustada aukohust täiendavaid materjale koguda⁹⁰.

Distsiplinaarkaristuse võib KTS § 61 kohaselt kohtutäiturile määrata kolme aasta vältel distsiplinaarsüüteo toimepanekust alates. Distsiplinaarsüüteo menetlemise ajal peatub selle aegumine, lisaks peatub menetluse ajaks kohtus. Juhul kui kohus tühistab distsiplinaarkaristuse, kuna see ei vasta distsiplinaarsüüteo, siis võib ühe kalendrikuu jooksul vastava kohtuotsuse jõustumisest alates määrata uus karistus ilma uue distsiplinaarmenetluse algatamiseta⁹¹. Ühe

⁸⁷ RT I, 12.03.2015, 94

⁸⁸ KTS § 57 lg 1-3

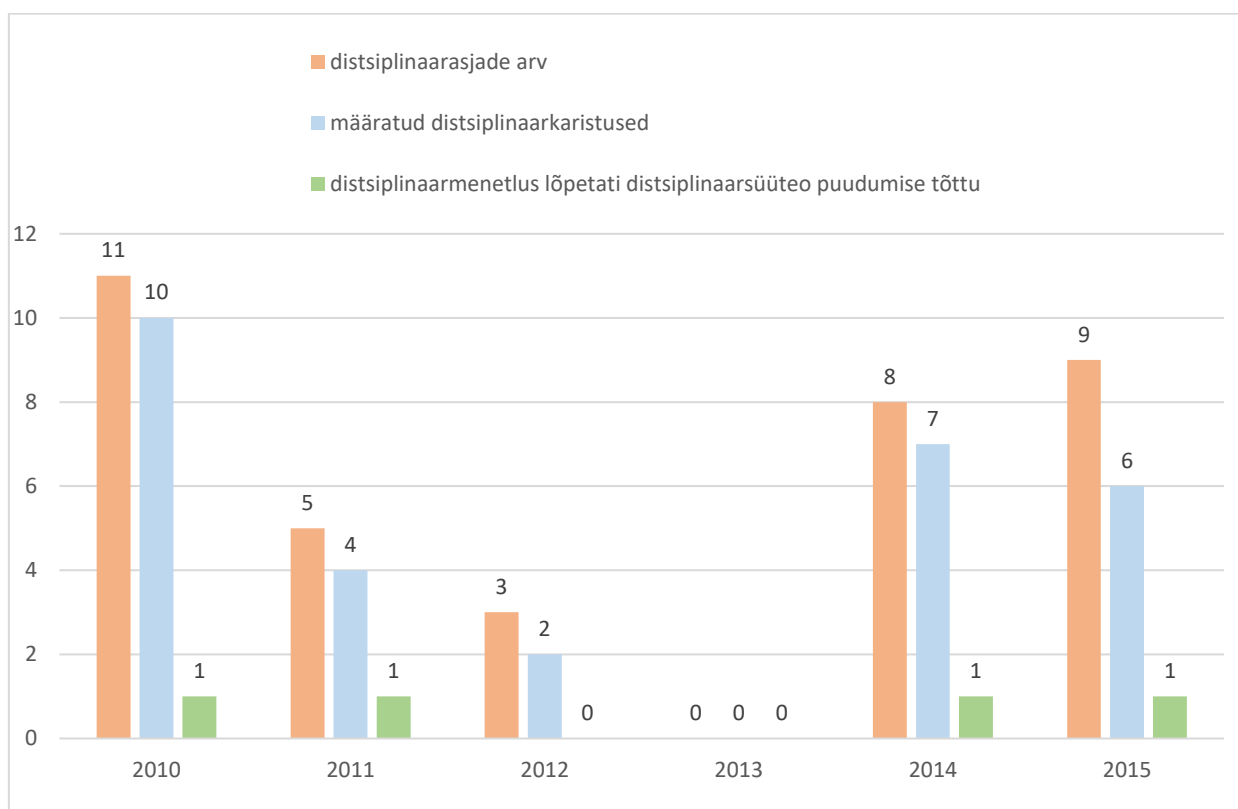
⁸⁹ KTS § 58 lg 1 ja 2

⁹⁰ KTS § 59

⁹¹ RT I, 12.03.2015, 94

distsiplinaarsüüteo toimepanemise eest on lubatud määrata vaid üks distsiplinaarkaristus. Kui distsiplinaarsüütegu jätkub pärast distsiplinaarkaristuse määramist, siis on see käsitletav uue distsiplinaarsüüteona ning mille eest tohib määrata uue karistuse⁹².

Järelevalvemenetluse raames algatati 2015. aastal üheksa distsiplinaarmenetlust, neist viiel tuvastati rikkumine ning määrati karistus. Karistus määrati ka 2014. aastast alates menetluses olevas distsiplinaarasjas. Koja aukohus menetles ühte distsiplinaarmenetlust ning ühe distsiplinaarmenetluse tulemusena vabastati kohtutäitur ametist. Ühes distsiplinaarsüüteo tunnustega süüteo karistust ei määratud ning ühes distsiplinaarasjas lõpetati menetlus seoses distsiplinaarsüüteo toimepanemise mittetuvastamisega. Kohtutäituritele tehtud neljast ettekirjutusest tühistati hiljem üks⁹³.

Joonis 3. Kohtutäiturite suhtes läbiviidud distsiplinaarmenetlused 2010-2015

Allikas: Justiitsministeerium.

⁹² KTS § 62 lg 1 ja 2

⁹³ Justiitsministeeriumi järelevalve aruanne 2016. [WWW]

http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kohtutaiturite_notarite_ja_pankrotihaldurite_2015._aasta_riikliku_jarelev_alve_aruanne.pdf

Joonisel 3 on välja toodud Justiitsministeeriumi poolt koostatud kohtutäiturite suhtes läbiviidud distsiplinaarmenetlused aastatel 2010-2015. Jooniselt nähtub, et kõige enam distsiplinaarasju oli aastal 2010. aastal. 2013. aastal ei algatud kohtutäiturite suhtes ühtegi distsiplinaarasja. Alates 2014. aastast on distsiplinaarasjade arv järjest tõusma hakanud. See võib olla tingitud asjaolust, et alates 2014. aastast on TMS pidevalt täiustatud, mistõttu on kohtutäituritel rohkem kohustusi, mis omakorda tingib täitemenetluse osapoolte poolt rohkemate kaebuste esitamist kohtutäituri tegevuse peale.

Perekonnaseaduse kohaselt on lapsevanematel ülalpidamiskohustus oma järglaste suhtes. Elatis on raha, mida makstakse lapse ülalpidamiseks. Vanemate lahku minemisel või kui vanem loobub lapse kasvatamises osalemisest ning seejuures rahaliselt toetamast, siis on lapsel kohtuotsuse alusel õigus saada vanemalt igakuulist elatist. Elatisraha ehk alimendid on minimaalselt pool valitsuse poolt kehtestatud kuupalga alamäärast. Kohtule esitatava hagiavalduse kaudu on võimalik elatist suurendada, kui ilmneb, et vanema materiaalne olukord või lapse vajadused on muutunud. Kuni 21. eluaastani on võimalik lapsel saada elatisraha, kui ta on omandamas Eesti Vabariigi haridusseaduse (HaS) § 2 lg 5 p 2, 3 ja 4 sätestatud hariduse taset või kutseõppe tasemeõpet. Täisealisel lapsel on õigus saada elatist, kui tal puudub võimalus ennast ise ülal pidada. Eestis oli 07.01.2016.a seisuga 9000 elatisvõlglast ning nende võlgnetav summa oli kokku 14,5 mln €⁹⁴. Statistikaameti sõnul on iga viies ühepereleibkond Eestis üksikema lapsega⁹⁵. See on väga suur murekoht, sest lapsetoetus on vaid 50,00 € kuus ning üksikvanematel on raske hakkama saada. Kuna antud probleem on tõsine, siis on järjest enam täiustatud täitemenetluse seadustiku eelkõige elatisraha sissenõudmise osas.

01.10.2015.a jõustunud TMS redaktsiooni kohaselt on kohtutäitur kohustatud välja selgitama põhjused, miks elatise võlgnik hoidub lapse ülalpidamise kohustusest kõrvale, millised on võlgniku sissetulekud ning millised on tema plaanid võlgnevuse likvideerimise osas. Kohtutäitur peab võlgnikku küsitama minimaalselt kahe kuu järel alates elatise eelmisest sissenõudmisest, selle sissenõudmise nurjumise korral alates eelmisest võlgnikuga kontakti võtmisest. Kohtutäitur peab eelistama võlgniku otsest küsitlust, mille järel kantakse võlgniku poolt esitatud vastused täitetoimikusse⁹⁶. Kohtutäitur otsib vähemalt iga aasta tagant lapse elatise võlgniku valdusesse kuuluvad ruumid ning valduses oleva maatüki läbi alates elatise viimasest sissenõudmisest, selle

⁹⁴ Äripäev (08.01.2016). TOP: 600 suuremat elatisevõlglast. [WWW] <http://www.aripaev.ee/top3/2016/01/08/top-600-suuremat-elatisevolglast>

⁹⁵ Statistikaameti ajaveeb (13.07.2016). [WWW] <https://statistikaamet.wordpress.com/tag/üksikvanem/>

⁹⁶ TMS § 26 lg 1¹

sissenõudmise nurjumise puhul alates viimasest võlgniku valdusesse kuuluvate ruumide ning maatüki läbiotsimisest⁹⁷.

Kohtutäitur võib arestida kuni poole alampalga määra suuruse sissetuleku, kui võlgniku muu vara arvelt ei ole olnud võimalik elatisnõuet täielikult rahuldada või kui eelduste kohaselt seda võimalik teha ei ole. Kui võlgniku sissetulek jääb alla poole alampalga määra suuruse sissetuleku, siis tohib elatisnõude täitmiseks arestida kuni üks kolmandik sissetulekust⁹⁸. TMS § 132 lg 2 kohaselt suurendatakse mitteamestitavat summat iga lapse suhtes ühe kolmandiku võrra alampalga määra suurusest sissetulekust kuus, seda ei tehta kui sundtäitmisel on elatisnõue⁹⁹.

Täitemenetluse seadustiku üks suuremaid muutusi elatisvõlgnike suhtes 2016. aastal on õiguste piiramine. Selle raames on TMS-i lisatud viis uut paragrahvi: 177¹; 177²; 177³; 177⁴ ja 177⁵, mis jõustusid 01.03.2016.a. TMS § 177¹ reguleerib hoiatust õiguste ning lubade kehtivuse peatamiseks ja nende väljastamise keelamist. Kui elatisevõlglane ei ole täitemenetluses kahe kuu kestel nõuetekohaselt elatist tasunud ning võlgniku vara arvelt ei ole kohtutäitur saanud nõuet rahuldada, siis sissenõudja heakskiidul hoiatatakse võlgnikku kohtutäituri poolt, et TMS § 177² lg 1 nimetatud õiguste ja lubade jõusolek peatatakse ja nende väljastamine keelatakse. Seda ei tehta, kui elatisvõlgnik täidab hoiatuse kättesaamisest 30 päeva kestel minimaalselt ühe järgneva kriteeriumi: tasutakse minimaalselt ühe kuu elatist; sõlmitakse sissenõudjaga kokkulepe maksegraafiku alusel tasumiseks ning tehakse esimene osamakse; selgitatakse, miks õiguste ning lubade piiramine ei oleks tema suhtes õiglane, eriti juhul, kui elatise mittetasumine on mõjuvalt põhjendatav või kui õiguste piiramine saaks takistuseks võlgniku enda toimetulekule ning tema ülalpeetavate¹⁰⁰. Hoiatus on kehtiv kaks aastat arvates selle kättetoimetamisest võlgnikule. Kohtutäituril on võimalus ühe hoiatuse jõusoleku vältel kohtule esitada rohkem kui üks avaldus elatisevõlglaste õiguste ja lubade kehtivuse peatamiseks ja nende väljastamise keelamiseks. Hoiatust ei tehta, kui võlgnik on mõjuvalt põhjendanud elatise mittetasumist¹⁰¹. Vastavalt TMS § 177¹ lg 5 teeb kohtutäitur enne hoiatuse tegemist selgeks, kas võlgnik üldse omab õigusi ja lube, mille suhtes saaks rakendada kehtivuse ja väljaandmise piiramist. Juhul, kui vastavaid õigusi või lube ei omata, siis kohtutäitur võlgnikule hoiatust ei tee¹⁰². Autori arvates on see väga oluline aspekt. Hüpoteetiliselt, kui kohtutäitur on võlgnikku hoiatanud ning sellele järgneb kohtule

⁹⁷ TMS § 28 lg 1¹

⁹⁸ TMS § 132 lg 1¹

⁹⁹ RT I, 17.12.2015, 81

¹⁰⁰ TMS § 177¹ lg 1

¹⁰¹ TMS § 177¹ lg 2, 3 ja 4

¹⁰² RT I, 17.12.2015, 81

avalduse tegemine õiguste ning lubade piiramiseks, kuid eelnevalt pole lubade olemasolus veendunud, siis suure tõenäosusega ei võta kohus antud asja menetlusse. See tähendab, et energiat on ebavajalikult kulutatud ning sissenõudjas võib see lootusetuse tunnet tekitada.

Kui kohtutäitur on võlgnikku eelnevalt hoiatanud ja võlgnik ei ole kolme kuu kestel tasunud nõuetekohaselt elatist, siis võib kohus kohtutäituri avalduse ja sissenõudja nõusoleku põhjal peatada alljärgnevate õiguste ning lubade kehtivuse:

- jahipidamisõiguse;
- mootorsõiduki juhtimisõiguse;
- relvaloa ning relvasoetamisloa;
- väikelaeva ning jeti juhtimisõiguse;
- kalastuskaardi¹⁰³.

Õiguse või loa kehtivuse peatamise korral keelab kohus sama kohtumääruse alusel ka nende väljastamise. Kohus võib peatada mitu õigust ning luba ja keelata nende väljastamine¹⁰⁴. Kohtutäitur võib kohtule esitada avalduse võlgniku õiguste ja lubade jõusoleku peatamiseks ning nende väljastamise keelamiseks, kui: elatisvõlgnik ei täida hoiatuse kättesaamisest 30 päeva kestel minimaalselt ühte TMS § 177¹ lg 1 kriteeriumi; võlgnik asub pärast hoiatuse kättesaamist nõuet täitma, kuid jätab tasumise pooleli minimaalselt 30 päevaks ning puudub mõjuv põhjus; pärast hoiatuse kättesaamist on sissenõudjaga sõlmitud maksegraafiku alusel tasumine, kuid võlgnik ei täida seda; kohtutäitur ei ole kindel võlgniku seisukohas, miks õiguste ning lubade piiramine ei oleks tema suhtes õiglane¹⁰⁵. TMS § 177⁴ kohaselt kohtutäituri poolt esitatud avaldus vaadatakse kohtu poolt läbi hagita menetluses. Kui kohtumäärus jõustub, siis toimetatakse see kohtu poolt vastavale asutusele määruses nimetatud õiguse või loa kehtivuse peatamiseks ning nende väljastamise keelamiseks. Kohtumääruses selgitatakse, milliseid toiminguid peab võlgnik teatud tähtaja vältel tegema¹⁰⁶. Võlgnikul on avalduse alusel võimalik kohtult taotleda õiguste ja lubade jõusoleku taastamist, kui: ta on maksnud elatise minimaalselt kolmel kuul; kui ta on maksegraafiku alusel tasunud vähemalt kolmel järjestikusel kuul; kui õiguste äravõtmine ei oleks võlgniku suhtes õiglane; võlgniku kohustus elatist tasuda on lõppenud¹⁰⁷. Kohtumääruse jõustumisel, toimetatakse

¹⁰³ TMS § 177² lg 1

¹⁰⁴ TMS § 177² lg 2 ja 3

¹⁰⁵ TMS § 177³ lg 1

¹⁰⁶ RT I, 17.12.2015, 81

¹⁰⁷ TMS § 177⁵ lg 1

see kohtu poolt vastavale asutusele määruses nimetatud õiguse või loa kehtivuse taastamiseks ning nende väljastamise lubamiseks.

Tartu Maakohtu Võru kohtumaja on ühes oma lahendis jätnud Jõgeva kohtutäituri Ivi Kalmeti avalduse võlgniku T.P. mootorsõiduki juhtimise peatamiseks rahuldamata. Võlgnik väitis eeltoodud lahendis, et tal on juhilube vaja, kuna elab maal ja seal puudub ühistranspordi olemasolu ning võimaliku töökoha leidmisel ja tööl käimiseks on vajalik sõita kuni 50 km. Lisaks on tal veel 3 alaealist last, keda ta peab lasteaeda viima ja tooma. Kohus leidis, et kohtutäiturile esitatud selgitused elatise mittemaksmiseks on põhjendatud ja piisavad, kuna tal on tõepoolest neli ülalpeetavat. Kohus leidis veel, et võlgnik on piisavalt põhjendanud ka juhtimisõiguse vajalikkust¹⁰⁸.

Eeltoodud lahendiga võlgniku mootorsõiduki juhtimisõigust küll ei peatatud, kuid autor on isiklikult tutvunud lahenditega, milles rahuldatakse sissenõudjate taotlused peatamaks võlgniku juhtimisõigused. Kahjuks ei ole autoril võimalik konfidentsiaalsuse põhimõtte kohaselt esitada vastavate kohtulahendite näiteid. Autor on oma kogemustele tuginedes veendunud, et õiguste piiramise säte elatisvõlglaste seas on 2016. aasta üks olulisemaid muudatusi täitemenetluses.

2.2 Kohtutäituri roll Saksamaa Liitvabariigis

2015. aastal oli Saksamaal menetluses üle 5,8 miljoni täiteasja¹⁰⁹. See on väga suur arv ning seetõttu annab selge ülevaate kohtutäituri vajalikkusest. Täitemenetluse efektiivsuseks on kohtutäituritele omistatud oma töö paremaks tegemiseks arvukalt ülesandeid. Saksamaa kohtutäituri üldine roll täitemenetluses on:

- rahaliste nõuete sissenõudmine;
- täitemenetluseks vajaliku informatsiooni hankimine;
- võlgniku rahalise seisundi kindlaksmääramine;
- valduste ja isikute läbiotsimine, seehulgas ruumide ja maatükkide vabastamine;
- täitemenetluses esineva vastupanu kõrvaldamine õiguslike vahenditega;
- laenulepingutest tulenevate nõuete täitmine;
- võlgniku vallasvara arestimine;

¹⁰⁸ Tartu Maakohtu Võru kohtumaja 15.08.2016 kohtumäärus tsiviilasjas nr 2-16-9109

¹⁰⁹ Statista. [WWW] <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/29337/umfrage/vollstreckungsfaelle-in-deutschland/>

- võlgniku töötasu arestimine;
- kohtuotsuste täitmine;
- täitemenetlusest teavitamine;
- elatise nõuded¹¹⁰.

Üldised ülesanded on Saksamaa kohtutäituritel sarnased Eesti kohtutäituritega, suur erinevus seisneb kinnisasja müügiga seonduvas, mida korraldab kohus.

Kohtutäitur on kohustatud dokumenteerima kõiki täitemenetluses tehtud toiminguid. Vastav dokument peab sisaldama toimingu tegemise põhjust ning lühiülevaadet tehtavatest toimingutest, toimingu tegemise aega ja kohta ning osalenud isikute nimesid. Lisaks kohtutäituri allkirjale tuleb toimingu osalenud isikute allkirjad võtta peale seda, kui neile on tehtavad toimingud teatavaks tehtud. Juhul kui kohtutäitur ei saa isikutelt allkirju, siis peab ta selle kohta selgitusi andma¹¹¹.

Kõikides täitemenetluse etappides peab kohtutäitur püüdma asju lahendada sõbralikes suhetes¹¹². Kohtutäitur peab täitemenetluses lähtuma põhimõttest, mille kohaselt tuleb sissenõudja rahaline nõue võimalikult kiirelt, täielikult ning väheste kuludega sisse nõuda¹¹³. Sarnane põhimõte on välja toodud tsiviilkohtumenetluse seadustikus (TsMS) § 2, mille kohaselt on tsiviilkohtumenetluse ülesandeks tagada, et kohtu poolt lahendataks tsiviilasi õigesti, võimalikult väheste kuludega ja mõistliku aja vältel¹¹⁴. Kohtutäitur ei tohi kohtuotsuse täitmisel viivitada, esimene täitetoiming peab olema tehtud ühe kuu jooksul täitemenetluse alustamisest. Juhul kui seda ühe kuu jooksul ei tehta, siis peab kohtutäitur selle kohta aru andma. Kohtutäituril on võimalus valida asjade olulisuse järgi, millises järjekorras ta toiminguid teostab. Asja olulisus võidakse määrata tehtava toimingu loomuse järgi, näiteks arestimine, kohtu poolt antavate käskude täitmine, vaidlustamised ning seadusjärgse tähtaja lõppemise eel tehtavad toimingud on olulise loomuga¹¹⁵.

Kui kohtutäitur on täitemenetluse raames arestinud tulirelva, laskemoona või samaväärse eseme, siis enne sissenõudjale või kolmandale isikule üleandmist veendub kohtutäitur, kas omandamise volitus või registreerimine on vajalik. Juhul kui kohtutäitur kahtleb üleandmise seaduslikkuses, siis ei anna ta relva üle enne, kui pädev haldusorgan on seda lubanud. Kui omandatava relva suhtes

¹¹⁰ Aufgaben des Gerichtsvollziehers. [WWW]

<http://justiz.hamburg.de/contentblob/1934528/b923aca60ca73d02f481d6c1f9b119a2/data/gerichtsvollzieher.pdf>

¹¹¹ ZPO § 762 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

¹¹² ZPO § 802b lg 1 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

¹¹³ ZPO § 802a lg 1 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

¹¹⁴ RT I, 22.06.2016, 28

¹¹⁵ GVGA § 5 [WWW] <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/GVGA/true>

on vajalik volitus või registreerimine, siis kohtutäitur koostab vastavale haldusorganile teate, kuhu märgitakse relva ja laskemoona eelmine ja tulevane omanik ning nende aadressid. Lisaks märgitakse võimaluse korral relva tüüp, mark, number ja kaliiber. Kohtutäitur annab relva üle üksnes ühe kuu jooksul antud teate koostamisest¹¹⁶. Eesti kohtutäitur on kohustatud täitemenetluse käsitluses oleva relva ning laskemoona hoidmise ja võõrandamise tagama relvaseaduses (RelvS) sätestatud tingimustel ning korras¹¹⁷. Üldised nõuded relva võõrandamisel Eestis on: relva soetamisloa olemasolu, tegevusloa olemasolu relvade komisjonimüügi raames tegutsevale isikule ning tegevusloa olemasolu isikul, kes müüb, valmistab, teeb ümber või parandab relvi¹¹⁸.

Saksamaa kohtutäituri üle teostab otsest järelevalvet jaoskonnakohtunik. Järelevalvet teostav kohus vaatab läbi kaebuseid ja vastuväiteid ning jälgib kohtutäituri tegevust täitemenetluses. Jaoskonnakohtul on õigus otsustada kohtutäituri üle, kui viimane keeldub täitemenetluse reegleid järgimast või küsib oma ametiteenuste osutamise eest ebamäärast tasu¹¹⁹. Lisaks on kohtutäitur mõjutatud kõrgema piirkondliku kohtu, ministeeriumi, kohtutäiturite eksamineerijate büroo ning ringkonna audiitori poolt¹²⁰.

Tabel 1. Kohtutäituri üle järelevalvet teostavate organite hierarhia

Justiitsministeerium (Bundesministerium der Justiz)
Ülemkohus (Oberlandesgericht)
Maakohus (Landgericht)
Jaoskonnakohus (Amtsgericht)
Kohtutäitur

Allikas: Bavarian judicial school Pegnitz.

Tabelis on välja toodud kohtutäituri üle järelevalvet teostavate organite hierarhia alates kõrgeimast, milleks on Justiitsministeerium (Bundesministerium der Justiz).

¹¹⁶ GVGA § 66 [WWW] <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/GVGA/true>

¹¹⁷ RT I, 19.03.2015, 19

¹¹⁸ RelvS § 63 lg 2

¹¹⁹ ZPO § 766 lg 1 ja 2 [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p2383

¹²⁰ Court of justice and organization. [WWW]

https://www.justiz.bayern.de/imperia/md/content/stmj_internet/gerichte/oberlandesgerichte/bamberg-justizschulepegnitz/skriptenfolienreihen/gv/die_rechtsstellung_des_gerichtsvollziehers_gvo_organisation_stand_august_2007_hippler.pdf

Saksamaa kohtutäituritele karistuste mõistmisel juhindutakse karistusseadustikust ehk Strafgesetzbuch-ist. Saksamaal määratakse kuni viieaastane vangistus või rahatrahv isikutele, kes kuritarvitavad neile omistatud avalikku või õiguslikku võimu, mille tagajärjel jääb keegi oma varast ilma, tehakse kellegi kasuks kallutatud kokkuleppeid, rikutakse oma kohustust ametihoone turvalisuse tagamisel ning põhjustades sellega kahju hoone omanikule¹²¹.

2010. aastal leidis Saksamaal aset intsident, milles süüdistati kohtutäiturit raha omastamises. Kohtutäitur kandis võlgnikelt saadud summad oma isiklikule kontole ning maksis sissenõudjatele vähem või üldse mitte. Auditeerimise käigus tuvastati üksnes väiksemad kõrvalekalded rahaasjades. Suurem kõrvalekalle avastati, kui võlgnik soovis oma toimikuga tutvuda, kuna tundis oma pankrotis ebakorrapära. Tema toimik koos tuhandete teistega lebas paberihundi ees hunnikus, olles valmis puruks rebima. Pärast seda keerati prügihunt tagurpidi ning millest leiti 52 hävitamata toimikut. Nende toimikute ülevaade toetas kahtlust, mille kohaselt kohtutäitur omastas hinnanguliselt 120,000 €. Kohtutäituri büroo otsiti läbi ning alustati distsiplinaarmenetlust. Kahjuks ei õnnestunud lõputöö autoril leida informatsiooni kohtutäiturile määratava karistuse osas¹²².

Riigiametnikud või isikud, kellele on usaldatud teatud avaliku teenistuse funktsioonid ning kes võtavad oma positsioonil pistist, võidakse määrata kuni kolmeaastane vangistus või rahatrahv¹²³. Kui kohtunik, riigiametnik ja vahekohtunik väänab seadust või kavatseb seda teha kellegi kasuks või kahjuks, siis võidakse määrata ühe- kuni viieaastane vangistus. Juhul kui riigiametnik põhjustab oma ametitoiminguid täites kellelegi kehalisi vigastusi või lubab seda kellelgi teisel teha, siis võidakse määrata vangistus alates kolmest kuust kuni viie aastani. Kergemate vigastuste tekitamise eest võidakse määrata ka rahatrahv¹²⁴. Karmimat karistust rakendatakse kui riigiametniku suhtes on käimas kriminaalmenetlus, trahvimenetlus või distsiplinaarmenetlus ning ta kasutab kellegi suhtes füüsilist või vaimset vägivalda või kui seda ähvardatakse teha eesmärgiga suunata isikut valeütlusi andma, siis võidakse määrata vangistus ühest kuni kümne aastani¹²⁵. Kui riigiametniku pädevuses on töödelda avalikke dokumente ning kes teeb seda valede andmetega või sisestab valesid andmeid avalikesse registritesse, siis võidakse määrata rahatrahv või vangistus kuni viieks aastaks¹²⁶. Kui riigiametnik, advokaat või keegi kolmas õigusteenuseid pakkuv isik ei

¹²¹ StGB § 266 lg 1 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929

¹²² PZ-News. [WWW] http://www.pz-news.de/pforzheim_artikel,-Noch-kein-Urteil-im-Prozess-gegen-Gerichtsvollzieher-arid.253458.html

¹²³ StGB § 331 lg 1 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929

¹²⁴ StGB § 339 ja 340 lg 1 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929

¹²⁵ StGB § 343 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929

¹²⁶ StGB § 348 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929

küsi oma toimingute eest seadusest tulenevat tasu või teeb seda väiksemas summas ning kui ta küsib tasu enda toimingutest mitteolenevatel põhjustel, siis on määratavaks karistuseks rahatrahv või kuni üheaastane vangistus¹²⁷. Kui riigiametnik, avaliku teenistuse funktsioonidega usaldatud isik ning töötajaid seaduslikult esindav isik avaldab ebaseaduslikult talle usaldatud andmeid ja seeläbi põhjustab avalike huvide ohtu, siis võidakse määrata kuni viieaastane vangistus või rahatrahv. Juhul kui ebaseaduslikult avaldatud andmete esitamine oli tingitud hooletusest, siis on karistuseks kuni üheaastane vangistus või rahatrahv¹²⁸. Kuni üheaastane vangistus või rahatrahv määratakse isikule juhul:

- kui ta avalikustab vaatamata seaduslikule keelule kinnise kohtuistungil arutelu, või seal koostatud dokumendi sisu;
- kui ta kohtu poolt seatud konfidentsiaalsuse hoidmise kohustusele vaatamata avalikustab andmeid, millega ta puutus kokku kinnisel kohtuistungil või selle raames koostatud dokumentide suhtes;
- kui ta avalikustab kriminaalmenetluse, trahvimenetluse või distsiplinaarmenetluse olulisi fakte või dokumente sõnasõnaliselt enne nende avalikustamist või menetluse lõpetamist¹²⁹.

Isikule, kes täitemenetluse eel müüb või hävitab oma vara sissenõudja nõude rahuldamise takistamiseks, võidakse määrata kuni kaheaastane vangistus või rahatrahv¹³⁰. Eestis seda sätestatud ei ole, karistusseadustiku (KarS) § 385 kohaselt võidakse võlgnikule määrata kuni kolmeaastane vangistus või rahaline karistus, kui ta varjab täitemenetluses oma vara või esitab selle kohta ebaõigeid andmeid¹³¹. TMS § 188 lg 1 sätestab, et kohtu poolt tunnistatakse kehtetuks tehing, millega võlgnik on teadlikult kahjustanud sissenõudja huvisid ja teine pool oli sellest teadlik või pidi seda olema tehingu teostamise ajal ning tehing on tehtud kolme aasta vältel enne sissenõudja poolt esitatud hagi tehingu kehtetuks tunnistamiseks. Lisaks TMS § 188 lg 1 tuleks Eestis kehtestada ka rahatrahv või kuni kaheaastane vangistus nagu Saksamaal, kui isik täitemenetluse eel müüb või hävitab oma vara sissenõudja huvide kahjustamiseks. See aitaks täitemenetluse toimimisele kaasa, kuna hirm reaalse vangistuse ees vähendaks oluliselt täitemenetluse eel tehtavate tehingute tegemist. Samuti kiirendaks see täitemenetlust, kui jääksid ära tehingute tagasivõitmise protseduurid.

¹²⁷ StGB § 352 lg 1 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929

¹²⁸ StGB § 353b lg 1 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929

¹²⁹ StGB § 353d [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929

¹³⁰ StGB § 288 lg 1 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929

¹³¹ RT I, 21.06.2016, 24

2015. aastal oli Saksamaal umbkaudu 2,74 miljonit üksikvanemaga peret. 2014. aasta statistika kohaselt oli 2,3 miljonit üksikema ja 404,000 üksikisa¹³². Viimase aja tendents näitabki justnimelt üksikemade enamust, seda kinnitab ka Eestis 2016. aasta alguses avaldatud elatisvõlglaste nimekiri, milles valitses meeste ülekaal. Lõputöö autor ei hakka aga siinkohal lähemalt analüüsima eeltoodud asjaolude tagamaid ega tekkepõhjuseid, vaid keskendub lapse elatise saamise võimalustele. Saksamaa seaduste kohaselt makstakse lapsele toetust kuni 18. eluaastani, kuid on mõned erandid. Elatist makstakse kuni 21. eluaastani, kui isik on Saksamaa töötukassas töötuna arvel ning otsib tööd. Kuni 25. eluaastani makstakse elatist juhul, kui isik omandab kõrg- või kutseharidust¹³³. Elatise sissenõudmine on sätestatud sarnaselt üldise täitemenetlusega. Vastava täitedokumendi olemasolu korral on sissenõudjal võimalus see täitmisele pöörata. Kohtutäitur teostab oma tavapäraseid toiminguid: arestib pangakonto, töötasu, pöörab võimalusel nõude vallasvarale jne. Nii nagu Eesti täitemenetluses, on ka Saksamaal elatis tähtsama kaaluga kui ülejäänud nõuded. Elatise makse suurus sõltub ülalpeetava isiklikest vajadustest ning ülalpidaja maksevõimekusest. Liidumaa ülemkohtu poolt on välja töötatud Düsseldorfi tabel. Antud tabeli põhjal on võimalik arvutada lapsele makstav elatise suurus. Düsseldorfi tabelil endal õiguslikku jõudu pole, vaid on mõeldud juhiseks kasutamiseks¹³⁴.

Eesti riigis poleks mõistlik rakendada nõ Düsseldorfi tabelit. Siin tekib probleem, mis seisneb võlgniku töötasu suuruse määratlemisega. Tihtipeale jagunevad võlgnikud kahte leeri: ametlikult töötavad miinimumpalgalisel ja ümbrikupalgalisel. Seega oleks võimalik elatist saada üksnes miinimumpalgalise töötaja arvelt. Kui tõsta elatist vastavalt võlgniku sissetulekule, siis võib tekkida olukord, kus sihilikult hakatakse ametlikult vaid miinimumpalka saama või sootuks ümbrikupalka. Viimase arvelt ei saaks Eesti riik oma makse kätte ning suures mastaabis avaldab see riigile negatiivset mõju.

Juhul kui täitemenetlusega ei õnnestu elatise nõuet täita, siis on Saksamaal teinegi variant üksikvanematele, milleks on riiklik elatisabi. Riik maksab seda kuni 72 kuud ning laps peab olema noorem kui 12 eluaastat¹³⁵. Vanemad on kohustatud üksteisele esitama informatsiooni oma sissetulekute ja varade kohta, kui see on vajalik elatisabi nõude taotlemiseks. Tööandjal on samamoodi kohustus esitada sissetuleku suurust tõendavad dokumendid, kui see on vajalik

¹³² Statista. [WWW] <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/318160/umfrage/alleinerziehende-in-deutschland-nach-geschlecht/>

¹³³ BKG § 21 lg 2 p 1 ja 2 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/bkgg_1996/BJNR137800995.html#BJNR137800995BJNG000107308

¹³⁴ Düsseldorfer Tabelle 2016. [WWW] <http://www.unterhalt.net/duesseldorfer-tabelle.html>

¹³⁵ UVG § 1 lg 1 ja § 3 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/uhvorschg/_1.html

elatisabi nõude taotlemiseks. Enne kaheaastase perioodi lõppu võib eeltoodud informatsiooni uuesti küsida juhul, kui ollakse veendunud, et informatsiooni andmisega kohustatud isik on omandanud kõrgema sissetulekuga töökoha või uusi varasid¹³⁶. Seejärel võib toetuse nõudja esitada oma elukohajärgse piirkonna vastavale ametile taotluse, mille järel otsustatakse elatisabi andmine¹³⁷. Lapse elatusraha suurus esimese ja teise lapse puhul on 190,00 € kuus, kolmanda lapse eest 196,00 € kuus ning neljanda ja iga järgneva eest 221,00 € kuus¹³⁸.

Eesti Vabariigi Valitsus kiitis 31.03.2016.a heaks eelnõu elatisabi skeemi loomise kohta, mille kohaselt koondatakse perehüvitise seadusesse praegused riiklikud peretoetuse ja vanemahüvitise seadused. Selle eesmärgiks on kindlustada üksikvanemate igakuulise elatisraha tagamine ning elatisvõlglaste võlgade rangem sissenõudmine. Antud elatisabi süsteemi hakatakse rakendada Eestis alates 01.01.2017.a¹³⁹.

¹³⁶ BGB § 1605 lg 1 ja 2 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p5577

¹³⁷ UVG § 9 lg 1 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/uhvorschg/_1.html

¹³⁸ BKG § 6 lg 1 [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/bkgg_1996/BJNR137800995.html#BJNR137800995BJNG000107308

¹³⁹ Sotsiaalministeerium (31.03.2016). [WWW] <http://sm.ee/et/uudised/valitsus-kiitis-heaks-elatisabifondi-skeemi-rakendamise-2017-aastast>

KOKKUVÕTE

Lõputöö autori eesmärgiks oli leida ja analüüsida sarnasusi ning iseärasusi Eesti ja Saksamaa kohtutäiturite õigustes ning töös ning pakkuda välja omapoolseid mõtteid Saksamaa kogemuste kasutamiseks. Töös uuriti, mida Eestis tegutsevad kohtutäiturid teevad tema arvates tõhusamalt oma ametiülesandeid täites ning mida võiks parendada võrreldes Saksamaa kohtutäiturite õiguste ja tööga. Töös võrreldi Eesti ja Saksamaa kohtutäiturite õiguseid seaduste põhisel.

Töö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis käsitleti Eesti ja Saksamaa kohtutäiturite õiguslikku staatust, toodi välja sarnasused ja iseärasused ning mille kohta lõputöö autor tõi välja omapoolseid hinnanguid, millest Eestil oleks õppida võrreldes Saksamaa kohtutäiturite õigustega. Teises peatükis anti ülevaade Eesti ja Saksamaa kohtutäiturite rollist ning neid analüüsiti omavahel.

Eesti ja Saksamaa kohtutäiturite töös on nii sarnasusi kui ka iseärasusi. Töös leiti, et sarnaselt Eesti kohtutäituritega on ka Saksamaa kohtutäituritel tööpiirkonnad. Eestis on hetkel neli tööpiirkonda ja Saksamaal 16 tööpiirkonda. Mõlema riigi kohtutäiturid võivad arestida raha, väärisesemeid, vallasvara ning väärtvabereid. Suur erinevus seisneb kinnisasjale nõude pööramises. Saksamaal kuulub kinnisasjale nõude pööramine kohtu pädevusse. Eestis kuulub kinnisasjale nõude pööramine see-eest kohtutäituri pädevusse. Eestis teostab kohtutäituri üle järelevalvet põhiliselt Justiitsministeerium. Saksamaa kohtutäituri üle teostab otsest järelevalvet jaoskonnakohtunik. Märkimisväärne iseärasus seisneb sundtoomise rakendamises. Eestis teostab võlgniku sundtoomist kohtusse politsei, kuid Saksamaal on selle läbiviijaks kohtutäitur. Eesti kohtutäituril on sarnaselt Saksamaa kohtutäituriga õigus siseneda vastava kohtumääruse alusel võlgniku valdustesse ning vajadusel kaasata politsei. Kerge erinevus tuleneb täitetoimingute tegemise kellaegadest. Kui Eestis toimub täitetoimingute tegemine öisel ajal vahemikus 22.00-06.00, puhkepäevadel ning riigipühadel üksnes vältimatutel asjaoludel, siis Saksamaal on see kella 21.00-06.00.

Eesti kohtutäituril on samasugune õigus nagu Saksamaa kohtutäiturilgi töö efektiivsuse tagamiseks kohustada võlgnikku esitama varade ja kohustuste nimekiri koos vandega. Siin aga

leidub silmapaistev erinevus, mis seisneb vara nimekirjas märgitavas ajas. Kui Eestis kasutatavas vara nimekirjas tuleb lisaks hetkel olemasolevale varale märkida vara, mille võlgnik on tasu eest oma lähikondsele võõrandanud viimase aasta jooksul enne täitemenetluse algatamist, siis Saksamaal tuleb märkida sama aga viimase kahe aasta jooksul enne täitemenetluse algatamist. Sellele lisaks tuleb Eestis kasutatavas vara nimekirjas hetkel olemasolevale varale märkida veel vara, mille võlgnik on kinkinud kahe aasta kestel enne täitemenetluse algatamist, Saksamaal see-eest aga nelja aasta kestel enne täitemenetluse algatamist. Täitemenetluses on võimalik, et kohtu poolt tunnistatakse kehtetuks tehing, millega võlgnik on teadlikult kahjustanud sissenõudja huvisid ja teine pool oli sellest teadlik või pidi seda olema tehingu teostamise ajal ning tehing on tehtud kolme aasta vältel enne sissenõudja poolt esitatud hagi tehingu kehtetuks tunnistamiseks. Seega võib sellega mõista, et hagi esitamisest kolme aasta jooksul tehtud tehinguid on võimalik tagasi võita. Sellest tulenevalt leiab autor, et Eesti riik võiks kaaluda täitemenetluse seadustiku muutmist osas, milles asendada varade ja kohustuste nimekirjas märgitav senine üks aasta vähemalt kahe aastaga nagu seda rakendatakse Saksamaal. Lõputöö autor on veendunud, et selline muudatus edendaks oluliselt täitemenetlust ning seaks eelduse senisest rohkemate nõuete rahuldamiseks, kuna võlgnik oleks kohustatud varade ja kohustuste nimekirjas esitama senise ühe aasta jooksul võõrandatu vara asemel vähemalt kahe viimase aasta jooksul võõrandatud vara.

Autor leidis, et Eestis kasutatavas vara nimekirjas märgitud võlgniku kahe aasta kestel enne täitemenetluse algatamist kingitud vara asendada Saksamaa nelja aastaga, ei ole hetkel Eestis teostatav. Täitemenetluse raames on võimalik, et kohus tunnistab võlgniku poolt sõlmitud kinklepingu kehtetuks, kui leping ei ole varem sõlmitud kui kaks aastat sissenõudja esitatud hagist tehing kehtetuks tunnistada. Seega tekiks siin sisuline vastuolu seaduses.

Kui Eesti kohtus on võimalik vannet anda üksnes mittereligioosse kinnitusega, siis Saksamaal saab seda teha nii religioosse kinnitusega kui ka ilma selleta. Autori seisukohalt ei ole religioosse kinnitusega vande andmise rakendamine Eestis vajalik. Seda tingib asjaolu, et 2011. aastal läbiviidud rahvaloendusel tunnistas kõigest 29% kogu elanikkonnast usku ning 71% on mitteusklikud.

Eestis kuulub kohtutäituri kompetentsi võlgnikule sunniraha määramine, Saksamaal täidab seda rolli kohus. Saksamaal võib kohus sunniraha sissenõudmise võimatuse korral määrata kuni kuus kuud aresti, Eesti seadustes aga ei sätestata sunniraha asendamist arestiga. Siinkohal seisneb probleem selles, et Eesti seaduste kohaselt ei käsitleta sunnivahendi rakendamist kui karistust. Põhiseaduse kohaselt tohib vabaduse võtta üksnes seaduses määratud juhul, kui aluseks on

süüdimõistetv kohtuotsus või kohtu poolt koostatud arestimäärus. Tuginedes sellele leidis autor, et võlgnikule aresti määramisega põhiseadusega justkui vastuollu ei minda. Samuti seisneb probleem asjaolus, et sunniraha ei käsitleta trahvina. Autor on veendunud, et sunnirahal ja rahatrahvil on ühine eesmärk, milleks on teatud teo tegemise või tegemata jätmise eest vastutusele võtmine. Sunniraha võiks mõtestada kui trahvina või selle sarnase iseloomuga mõjutusvahendina. Lõputöö autor on kindel, et sellise seisuse saavutamine on aeganõudev ja keeruline, kuid see-eest väärt ettevõtmist. Praegusel ajal võib Eesti kohtutäitur korduvalt määrata sunniraha, kuid paadunud võlgnikku ei pruugi see heidutada.

Saksamaal võidakse isikule määrata kuni kaheaastane vangistus või rahatrahv, kui ta täitemenetluse eel müüb või hävitab oma vara sissenõudja nõude rahuldamise takistamiseks. Eesti seadustes seda sätestatud ei ole. Eesti võiks ka kaaluda rahatrahvi või kuni kaheaastane vangistuse kehtestamise peale nagu Saksamaal, kui isik täitemenetluse eel müüb või hävitab oma vara sissenõudja huvide kahjustamiseks. See võib aidata täitemenetluse toimimisele kaasa, kuna määratav rahatrahv või hirm reaalse vangistuse ees võib oluliselt vähendada täitemenetluse eel tehtavate tehingute arvu. Samuti kiirendaks see täitemenetlust, kui jääksid ära tehingute tagasivõitmise protseduurid.

Eestis on elatise suuruseks vähemalt pool palga alammäärast, vabatahtlikult võib rohkemgi maksta. Saksamaal sõltub lapsele makstava elatise suurus ülalpeetava isiklikest vajadustest ning ülalpidaja maksevõimekusest. Saksamaal on välja töötatud Düsseldorf'i tabel. Selle tabeli põhjal on võimalik arvutada lapsele makstav elatise suurus. Tabelil endal õiguslikku jõudu pole, vaid on mõeldud pigem juhiseks. Autori arvates poleks Eestis mõistlik rakendada Düsseldorf'i tabelit. Probleemid tekivad võlgniku töötasu suuruse kindlaksmääramisega. Üldise tendentsi kohaselt jagunevad võlgnikud kaheks: need, kes töötavad ametlikult, kuid miinimumpalgaga või siis ümbrikupalka saavad isikud. Antud juhul oleks võimalik elatist saada üksnes miinimumpalgalise töötaja arvelt. Kui tõsta makstava elatise määra vastavalt võlgniku sissetulekule, siis võib tekkida olukord, kus teadlikult hakatakse ametlikult vaid miinimumpalka saama või üldsegi ümbrikupalka. Ümbrikupalk oleks suures pildis jällegi halb riigi eelarvele.

Saksamaal rakendatakse üksikvanematele riiklikku elatisabi. Seda makstakse kuni 72 kuud ning laps peab seejuures olema noorem kui 12 eluaastat vana. Lapse elatusraha suurus esimese ja teise lapse puhul on 190,00 € kuus, kolmanda lapse eest 196,00 € kuus ning neljanda ja iga järgneva eest 221,00 € kuus. Eesti Vabariigi Valitsus kiitis 31.03.2016.a heaks eelnõu elatisabi skeemi loomise kohta, mis jõustub 01.01.2017.a.

Mõlemas riigis on nii sarnasusi kui ka erinevusi. Lõputöö autor on kindel, et Saksamaa täitemenetluses on kohtutel märksa olulisem roll kui Eestis. Sellest tulenevalt on Saksamaa kohtutäituritel kohati väiksemad õigused. Sellest hoolimata leidub Saksamaa täitemenetluses õiguseid, mis võiksid Eesti täitemenetlust edendada. Lõputöö autor on veendunud, et Eesti kohtutäituritele tuleb omistada suuremad õigused täitemenetluse efektiivsemaks läbiviimiseks. Autori arvates on 2016. aasta üks olulisemaid muudatusi täitemenetluse efektiivsuse tõstmisel olnud võlgniku õiguste ja lubade piiramine. Vaatamata sellele tuleb siiski täitesüsteemis läbi viia muutusi, mis eelkõige puudutavad sissenõudjate huve. Täitemenetlused kestavad tihtipeale mitmeid aastaid ning sissenõudjatel ei õnnestu selle aja vältel midagi saada. Peamine põhjus miks täitemenetlused venivad pikaks, on varatud võlgnikud.

VIIDATUD ALLIKAD

1. Aachener Zeitung. [WWW] <http://www.aachener-zeitung.de/lokales/region/gerichtsvollzieher-vom-vollstrecker-zum-vermittler-1.824757> (12.05.2014)
2. **Agu, J.** (2014). TMS muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus eelnõu seletuskiri. Lk 6. [WWW] http://www.koda.ee/public/Taitemenetluse_seadustiku_muutmise_ja_sell....pdf
3. Akademie. [WWW] <https://www.akademie.de/wissen/sachpfaendung-aus-sicht-glaebiger> (27.09.2012)
4. **Alekland, A.** (2011) Täitemenetlusõigus. Tallinn. Juura. Lk 16-18.
5. Aufgaben des Gerichtsvollziehers. [WWW] <http://justiz.hamburg.de/contentblob/1934528/b923aca60ca73d02f481d6c1f9b119a2/data/gerichtsvollzieher.pdf> (29.08.2012)
6. Bailiff. [WWW] <https://www.britannica.com/topic/bailiff>
7. Deutscher Gerichtsvollzieher Bund e.V. (2016). [WWW] <http://www.dgvb.de/ueber-uns/grusswort>
8. District Court Stuttgart. (2016). [WWW] <http://www.amtsgericht-stuttgart.de/pb/.Lde/Startseite/Aufgaben+ +Verfahren/Gerichtsvollzieher>
9. Federatīvnaja Respublika Germanija. (2010). Pp 1-6. [WWW] fssprus.ru/files/moip_germany_20117261532.doc
10. **Hippler, R.** (2007) Gerichtsvollzieherordnung und organization. S 19. [WWW] https://www.justiz.bayern.de/imperia/md/content/stmj_internet/gerichte/oberlandesgerichte/bamberg-justizschulepegnitz/skriptenfolienreihen/gv/die_rechtsstellung_des_gerichtsvollziehers_gvo_organisation_stand_august_2007_hippler.pdf
11. Justiitsministeeriumi järelevalve aruanne 2016. [WWW] http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kohtutaiturite_notarite_ja_pankrotihaldurite_2015_aasta_riikliku_jarelevalve_aruanne.pdf

12. Justizportal Nordrhein-Westfalen. (2016). [WWW]
<https://www.gerichtsvollzieher.nrw.de/>
13. Kohtutäituri seaduse eelnõu seletuskiri. [WWW]
[http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/1b0d01ec-f7b5-2581-75d9-dda4dd01275a/Vabariigi%20Valitsuse%20algatatud%20kohtut%C3%A4ituri%20seaduse%20eeln%C3%B5u%20\(462%20SE\)/](http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/1b0d01ec-f7b5-2581-75d9-dda4dd01275a/Vabariigi%20Valitsuse%20algatatud%20kohtut%C3%A4ituri%20seaduse%20eeln%C3%B5u%20(462%20SE)/) (06.04.2009)
14. Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda. (2016). Kontaktinfo. [WWW]
<http://www.kpkoda.ee/content/avaliku-poole-lingid/kontaktinfo-0>
15. **Narits, R.** (2012) Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. PS § 113 kommentaar 8.2.
16. Niedersachsen Justizportal. (2016) [WWW]
http://www.justizportal.niedersachsen.de/service/ratgeber_gerichtliche_verfahren/der-gerichtsvollzieher-56771.html
17. PZ-News. [WWW] http://www.pz-news.de/pforzheim_artikel,-Noch-kein-Urteil-im-Prozess-gegen-Gerichtsvollzieher- arid,253458.html (04.03.2011)
18. Sotsiaalministeerium (31.03.2016). Valitsus kiitis heaks elatisabifondi skeemi rakendamise 2017. aastast. [WWW] <http://sm.ee/et/uudised/valitsus-kiitis-heaks-elatisabifondi-skeemi-rakendamise-2017-aastast>
19. Statista. (2016). Anzahl der durch den Zoll durchgeführten Vollstreckungsfälle von Forderungen des Bundes und der Sozialbehörden in Deutschland von 2008 bis 2015 [WWW]
<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/29337/umfrage/vollstreckungsfaelle-in-deutschland/>
20. Statistikaamet. (29.04.2013). Kindlat usku tunnistab üle neljandiku elanikkonnast. [WWW] http://www.stat.ee/65351&parent_id=32784
21. Statistikaameti ajaveeb (13.07.2016). Üksikvanem. [WWW]
<https://statistikaamet.wordpress.com/tag/üksikvanem/>
22. Äripäev (08.01.2016). TOP: 600 suuremat elatisevõlglast. [WWW]
<http://www.aripaev.ee/top3/2016/01/08/top-600-suuremat-elatisevolglast>

Kasutatud õigus- ja normatiivaktid

23. Bundeskindergeldgesetz. Riiklik lapse toetamise seadus. http://www.gesetze-im-internet.de/bkgg_1996/BJNR137800995.html#BJNR137800995BJNG000107308
24. Bürgerliches Gesetzbuch. Tsiviilseadustik. [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p5577
25. Gerichtsvollzieherordnung. Kohtutäituri seadus. [WWW] [http://www.justizportal-bw.de/pb/site/jum/get/documents/jum1/JuM/import/justizministerium%20baden-w%C3%BCrttemberg/pdf/ge/Gerichtsvollzieherordnung%20\(GVO\)%201.9.2103%5B1%5D.pdf](http://www.justizportal-bw.de/pb/site/jum/get/documents/jum1/JuM/import/justizministerium%20baden-w%C3%BCrttemberg/pdf/ge/Gerichtsvollzieherordnung%20(GVO)%201.9.2103%5B1%5D.pdf)
26. Geschäftsweisung für Gerichtsvollzieher. Kohtutäituri ametitegevuse seadus. [WWW] <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/GVGA>true>
27. Karistusseadustik. Vastu võetud 06.06.2001.- RT I 2001, 61, 364; RT I, 21.06.2016, 24
28. Kohtutäituri määrustik. Vastu võetud 15.12.2009.- RTL 2009, 98, 1456; RT I, 26.02.2016, 20
29. Kohtutäituri seadustik. Vastu võetud 09.12.2009.- RT I 2009, 68, 463; RT I, 12.03.2015, 94
30. Politsei ja Piirivalve seadus. Vastu võetud 06.05.2009.- RT I 2009, 26, 159; RT I, 31.12.2015, 29
31. Relvaseadus. Vastu võetud 13.06.2001.- RT I 2001, 65, 377; RT I, 19.03.2015, 19
32. Strafgesetzbuch. Karistusseadustik. [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2929
33. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. Vastu võetud 20.04.2005.- RT I 2005, 26, 197; RT I, 22.06.2016, 28
34. Täitemenetluse seadustik. Vastu võetud 20.04.2005.- RT I 2005, 27, 198; RT I, 17.12.2015, 81
35. Unterhaltsvorschussgesetz. Elatise kohaldamise seadus. [WWW] http://www.gesetze-im-internet.de/uhvorschg/_1.html
36. Zivilprozessordnung. Tsiviilprotsessikoodeks. [WWW] https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/index.html

Kasutatud kohtupraktika

37. Harju Maakohtu Tartu mnt kohtumaja 30.04.2014 kohtumäärus nr 2-14-10179
38. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 13.10.2009 määrus nr 3-2-1-102-09, p 11. RT III 2009, 44, 333
39. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 13.05.2015.a määrus nr 3-2-1-35-15
40. Tartu Maakohtu Võru kohtumaja 15.08.2016 kohtumäärus tsiviilasjas nr 2-16-9109

SUMMARY

BAILIFF LEGAL STATUS AND ROLE BASED ON THE EXAMPLES OF REPUBLIC OF ESTONIA AND FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY

Randy Villmann

Language: Estonian

Figures: 3

Pages: 40

Tables: 1

References: 40

Appendixes: -

Keywords: Bailiff, rights, responsibilities, obligations, laws, court

In today's society, there is a variety of different manufacturers, and service providers, which has resulted in improved payment possibilities. Desirable product or service is purchased on the installment plan, which often remains unpaid properly and debt arises. At this point enforcement procedure is developed to protect the rights of persons. Enforcement procedure is a remedy to have a person committed to the implementation of coercing the enforcement procedure and using state coercion. Forced compliance mechanism is due to the implementation of decisions of the infallibility of the insured, rulings which entered into force are enforceable. Enforcement procedure is assigned from time to time in civil enforcement procedure title, this in turn shapes the understanding that the procedure is only carried out in private relations. In European enforcement harmonization discussions are mentioned only general civil and commercial relationships under enforcement orders. Enforcement law has delegated the conduct of bailiffs who are basically guided by the code of enforcement procedure (TMS). German legislation has been an example for the development of the TMS. The opinion of the author of the thesis is that the changes in Estonian enforcement system should be applied, which would enhance the effectiveness of the enforcement proceedings and lead to the full satisfaction of the claimant as soon as possible. The author is convinced that Estonia has still to learn German legal practice. As a result of this work the author wanted to identify and to analyze the similarities and differences of Estonian and German bailiff's rights and work and to propose own ideas to use German experience.

The author examined in the work what Estonian bailiffs are doing better by completing their tasks and what could be improved in comparison with the German bailiffs rights and work. The author of the thesis compared the Estonian and German bailiffs rights and role on the basis of the law. This topic was selected because the author of the thesis has worked in the bailiff's office and as a result of that the author has a strong interest in proposing own ideas to ameliorate the Estonian bailiffs rights and the working order.

The present thesis consists of two chapters. In the first chapter author deals with the legal status of bailiffs in Estonia and in Germany, brought out the similarities and differences and on which the author brought out its own appraisals which Estonia would have to learn compared to the German bailiffs rights. In the second chapter author provided an overview of the role of bailiffs in Estonia and in Germany and they were analyzed.

There are similarities and differences in Estonian and German work of bailiffs. The research concluded that similarly to Estonian bailiffs there are territorial jurisdiction of the German Bailiffs. Estonia currently has four working areas, in Germany has 16 working areas. Both the state bailiffs could seize the money, valuables, movable property and securities. The big difference lies in the requirement to making claim for payment on immovable. In Germany the court is making claim for payment on immovable. In Estonia the bailiff is making claim for payment on immovable. In Estonia a supervision over bailiff is mainly carried out by the Ministry of Justice. In Germany the bailiff exercises direct control over the district judge. The notable difference lies in compelled attendance. In Estonia the police conducts the debtor's compelled attendance to court, but in Germany it is carried out by a bailiff. An Estonian bailiff is similarly to the German bailiff entitled to enter the premises of the debtor pursuant to a court order, and to involve the police if necessary. The slight difference lies in the time of conducting the enforcement procedures. If in Estonia the enforcement procedure is taking place in the time range from 22:00 to 06:00, on weekends and public holidays only in unavoidable circumstances, then in Germany, it is 21.00 to 06.00.

Estonian bailiffs have the same right as the German bailiffs to ensure the effectiveness of their work by requiring the debtor to submit the list of assets and liabilities with an oath. However, there is an outstanding difference in the list of assets and liabilities that results in time. When in Estonian list of assets in addition to the currently existing assets should be indicated assets which a debtor has deprived during the last year prior to the initiation of enforcement proceedings, then in Germany it should be indicated the last two years before the initiation of enforcement proceedings. In addition, in the list should be indicated assets which a debtor has handed as a gift in a two-year

period prior to the initiation of the enforcement procedure, but in Germany it has a four-year period prior to the initiation of enforcement proceedings. Enforcement proceedings are available by the court to repeal the transaction whereby the debtor has knowingly harmed the interests of the claimant and the other party was aware or ought to be at the time of the transaction, and the transaction has been made in the three years before the claimant brings to the court the civil suit of invalid transaction. It can therefore be understood that within three years of bringing the civil suit the transactions can be recovered. Consequently, the author finds that Estonia could be considered changing the part of the code of enforcement procedure in which the assets and liabilities of the list should be replaced the current one year to at least two years, as implemented in Germany. The author of this thesis is convinced that such amendment would substantially enhance the enforcement and would be a presumption to satisfy more claims, because in the debtor's list of assets and liabilities would be required to submit instead a list of the current one-year period at least the last two-year period.

In Estonia the competence of imposing the penalty payment to the debtor belongs to the bailiff, in Germany this is the role of the court. In Germany the court may demand a detention up to six months in case of impossibility of penalty payment, but Estonian law does not provide a detention for impossibility of penalty payment. The problem lies in the fact that according to Estonian laws, coercive measures wouldn't be taken as a punishment. Under the Constitution, the freedom can be taken only by law, if based on a criminal conviction or judicial detention prepared by the regulation. On this basis, the author found that the arrest of the debtor in the determination of the constitution is not contradictory. Also, the problem lies in the fact that a penalty payment is not taken as the fine. The author is convinced that the coercive fine and a fine have a common goal, which is to prosecute an act or failing to do something. A penalty payment could taken as a penalty or a sanction of a similar nature. The author is convinced that such an achievement could be time-consuming and complicated, but it is worth to deal with. At this time, the Estonian bailiffs can repeatedly to set the penalty payment, but it could not necessarily discourage the inveterate debtor.

Both countries have similarities and differences. The author of this thesis is confident that the German courts in enforcement proceedings have a much more important role than in Estonia. Consequently, the German bailiffs have fewer rights. Nevertheless, there are still rights in German enforcement proceedings which could promote the enforcement in Estonia. The author is convinced that Estonian bailiffs must have attributed greater rights to conduct more effective enforcement proceedings. In authors opinion one of the most important changes in 2016 in the efficiency of the enforcement proceedings was the restriction of debtors rights and permits. Despite

this, there must be carried out changes in particular concerning the claimants interests. Enforcement procedures often last for several years, and during that time claimants fail to get anything. The main reason why the enforcement procedure is taking so long is that debtors are dispossessed.

Deklareerin, et käesolev lõputöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli diplomi taotlemiseks ning selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi ega diplomit.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjanduslikest allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor:
(Randy Villmann, 01.12.2016)

Üliõpilaskood:

Töö vastab kehtivatele nõuetele.

Juhendaja:
(Uno Feldschmidt, 01.12.2016)

Kaitsmisele lubatud: "....." 2016

TTÜ TK kaitsmiskomisjoni esimees:

.....
(nimi, allkiri)